

S€PA

Single Euro Payments Area
Enotno območje plačil v evrih

Projekt SEPA v Sloveniji

Drugo poročilo o napredku

BANKA SLOVENIJE

Oddelek Plačilni in poravnalni sistemi

Slovenska 35

1000 Ljubljana

Slovenija

Tel.: +386 (1) 47 19 000

Fax.: +386 (1) 25 15 516

E-pošta: pps@bsi.si

<http://www.bsi.si>

SWIFT: BSLJ SI 2X

POVZETEK

Projekt vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih (v nadaljevanju: SEPA), ki se je v letu 2002 – spodbujen z *Uredbo o čezmejnih plačilih v evrih* – začel pod okriljem Evropskega sveta za plačila, je z določitvijo obveznega zaključka migracije kreditnih plačil in direktnih obremenitev v evrih do 1. februarja 2014¹ dobil končne okvire.

V Sloveniji so bili od objave prvega poročila Banke Slovenije o napredku decembra 2009 (dokument *Projekt SEPA v Sloveniji – Prvo poročilo o napredku*) znotraj nacionalnega projekta SEPA izpolnjeni številni zastavljeni cilji in dosežen napredek na praktično vseh področjih, predvsem pa na področjih kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA.

Banka Slovenije, kot del Evrosistema in v vlogi katalizatorja aktivnosti tržnih udeležencev, projekt SEPA na nacionalni ravni še naprej podpira. S ciljem informirati splošno in strokovno javnost o svoji oceni napredka in stanja ter vsem deležnikom podati priporočila za nadaljnje delo, je zato pripravljeno pričujoče poročilo. Dokument *Projekt SEPA v Sloveniji – Drugo poročilo o napredku* nadaljuje poslanstvo predhodnega poročila in izhaja iz zaključkov v njem ter opisuje in vrednoti aktivnosti na projektu v obdobju od konca leta 2009 do konca leta 2011².

Projekt temelji na *Nacionalnem programu SEPA v Sloveniji*, dokumentu bank in hranilnic – članic Združenja bank Slovenije (v nadaljevanju: ZBS), ki je bil nazadnje prenovljen v letu 2010. Takrat je bil projekt še voden s strani (zunanjega) profesionalnega projektne vodje, v letu 2011 pa

ustrezno vodenje ni bilo več zagotovljeno. Čeprav se organizacija projekta pod okriljem ZBS, ki je učinkovita, vendar zahteva ustrezno projektno vodenje do konca migracije plačil, ni bistveno spreminjala, pa je bil ponovno ustanovljen Odbor za kartično poslovanje, oživljeno je bilo delovanje Nacionalnega foruma SEPA, dodatno pa je nujna pozornost namenjena področju inovativnih rešitev pri plačevanju. Banka Slovenije v projektu ob svoji vlogi katalizatorja še naprej nastopa tudi kot ponudnik plačilnih storitev in na ta način zastopa svoje in interese svojih strank.

Na področju kreditnih plačil SEPA sta bili leti 2010 in 2011 prelomni. Uveden je bil "SEPA-skladen" papirni obrazec univerzalnega plačilnega naloga (v nadaljevanju: obrazec UPN), ki je nadomestil tri do tedaj veljavne obrazce za kreditna plačila, in sicer posebno položnico, plačilni nalog in nalog za regulirano čezmejno plačilo. Poleg migracije posebnih položnic, ki jo je omogočil obrazec UPN, pa je bila zaključena tudi migracija trajnih nalogov in skoraj vseh plačil, izvedenih z direktno odobritvijo. Znotraj medbančnih plačilnih sistemov v Sloveniji so tako od konca leta 2011 vsa kreditna plačila malih vrednosti procesirana kot kreditna plačila SEPA, kar Slovenijo uvršča v sam vrh držav evroobmočja, kjer je bila stopnja migracije konec leta 2011 zgolj 23,71 %. Ob tem je bila zaključena tudi migracija še preostalega obsega čezmejnih kreditnih plačil, procesiranih znotraj medbančnih plačilnih sistemov.

Ključni dosežek na področju direktnih obremenitev v letu 2010 je bila zagotovitev dosegljivosti ponudnikov plačilnih storitev za čezmejne direktne obremenitve, pri katerih so plačniki potrošniki (tj. v osnovni (Core) shemi direktnih obremenitev SEPA), kar narekuje *Uredba o čezmejnih plačilih v Skupnosti*. S posredno udeležbo v ustreznem vseevropskem plačilnem sistemu – večinoma preko Banke Slovenije – so banke in hranilnice v Sloveniji to zahtevo izpolnile. Za začetek ponudbe direktnih obremenitev SEPA po obeh shemah (poleg

¹ *Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o uvajanju tehničnih zahtev za kreditne prenose in neposredne bremenitve v evrih in o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009 določa splošno zahtevo za migracijo kreditnih plačil in direktnih obremenitev v domeni ponudnikov plačilnih storitev do 1. februarja 2014.*

² V nekaterih (posebej izpostavljenih) primerih se zapisano zaradi pomembnih sprememb v času od konca leta 2011 nanaša na stanje ob dokončanju poročila, v začetku marca 2012.

osnovne še po medpodjetniški) pa je bila ključna vzpostavitev domačih plačilnih sistemov, namenjenih procesiranju direktnih obremenitev v skladu s shemama direktnih obremenitev SEPA med udeleženci zadevnih sistemov, novembra 2011. Vseeno se migracija direktnih obremenitev – tako kot v večini držav evroobmočja - še ni začela.

S ciljem zagotoviti transparentnost delovanja kartičnega trga v fazi prilagoditev zahtevam SEPA ter predvsem napredka pri tem, Evrosistem spodbuja kartične sheme k samoocenjevanju nasproti *Referenčnemu okviru za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA*. Tudi v primeru, da kartična shema ni skladna z vsemi ocenjevalnimi kriteriji, samoocena omogoča identifikacijo odstopanj in morebitnih aktivnosti za njihovo odpravo. Že v letu 2009 pripravljeno samooceno kartične sheme Activa je Banka Koper d.d., njena lastnica, v letu 2010 dopolnila, Nova Ljubljanska banka d.d. pa za zdaj ne načrtuje usklajevanja sheme Karanta s ključnimi zahtevami SEPA. Za BA samoocena ni bila izvedena, saj je Banka Slovenije presodila, da BA ne izpolnjuje v celoti vseh kriterijev za opredelitev kartične sheme. Ob tem je ključni kvantitativni kazalnik prilagoditve kartične infrastrukture (plačilnih kartic, bankomatov in POS terminalov) zahtevam SEPA delež njene prilagoditve standardu EMV. Konec leta 2011 je bila v Sloveniji prilagoditev debetnih kartic zaključena, pri kreditnih karticah je ta delež dosegel 76,44 %, pri bankomatih 97,34 % in pri POS terminalih 99,69 %.

Bankart d.o.o. je novembra 2010 z vzpostavitvijo sistemov, ki pomenita vstopno točko do vseevropskega plačilnega sistema STEP2 M-PEDD, ob sodelovanju Banke Slovenije – neposrednega udeleženca vseevropskega plačilnega sistema in agentske banke – slovenskim bankam in hranilnicam zagotovil dosegljivost za osnovno in medpodjetniško shemo direktnih obremenitev SEPA ter s tem uresničil tri četrte koncepta, poimenovanega SEPA infrastruktura za mala plačila – SIMP. Zadnji gradnik v razvoju plačilnih sistemov SEPA v Sloveniji pa je predstavljala vzpostavitev

domačih plačilnih sistemov za direktne obremenitve SEPA v novembru 2011. Na področju že obstoječih (plačilnih) sistemov za kreditna plačila SEPA je potekala konsolidacija njihovega delovanja, posebej proti koncu leta 2011 (ob zaključevanju migracije iz Zbirnega centra Bankarta in – za čezmejna plačila – iz Skupne vstopne točke do vseevropskega plačilnega sistema STEP2 XCT) pa se je obseg kreditnih plačil SEPA v infrastrukturi SIMP tudi močno povečal, kar bo v prihodnje omogočalo izkoriščati dosežene ekonomije obsega.

Komunikacijske aktivnosti na področju SEPA so bile v letu 2010 povezane predvsem z uvedbo obrazca UPN in direktnih obremenitev SEPA. Vključevale so organizacijo dogodkov za splošno in strokovno javnost ter objavo sporočil za javnost v medijih, s ciljem vključiti predstavnike končnih uporabnikov v projekt SEPA na nacionalni ravni in z njimi vzpostaviti dialog, pa je bil pod okriljem ZBS oživiljen Nacionalni forum SEPA. Preoblikovana je bila tudi osrednja spletna stran projekta, namenjena informiranju (predvsem splošne) javnosti. V letu 2011 so komunikacijske aktivnosti na področju SEPA na ravni projekta praktično v celoti zastale, čeprav je komunikacija prav v fazi migracije (tj. praktične uveljavitve plačilnih instrumentov SEPA) kritičnega pomena. Navkljub ciljnemu komuniciranju posameznih ponudnikov plačilnih storitev s svojimi komitenti, je zaradi še vedno pomanjkljive informiranosti javnosti o osnovnih značilnostih SEPA ustrezna centralizirana oz. skupna komunikacija vseh ponudnikov plačilnih storitev s ciljnim skupinami uporabnikov nujno potrebna.

Namen iniciative, poznane kot eSEPA, ki zajema elektronska in mobilna plačila (v nadaljevanju: e-plačila in m-plačila), je preko interneta in mobilne telefonije ponuditi možnost plačevanja – kadarkoli, kjerkoli in kamorkoli znotraj SEPA. Rešitve za e-plačila in m-plačila v Evropi sicer že obstajajo, vendar imajo omejen doseg znotraj posameznih držav. Zato je razvoj na tem področju usmerjen k omogočanju dostopa do omenjenih inovativnih storitev v vseh državah in tudi čezmejno, saj bodo

e-plačila in m-plačila temeljila na že uveljavljenih plačilnih instrumentih SEPA. S ciljem koordiniranega načrtovanja aktivnosti slovenskega bančnega sektorja tudi na tem področju, je bila v okviru nacionalnega projekta SEPA ustanovljena nova delovna skupina.

Elektronsko izdajanje in prejemanje računov vseevropskega značaja, ki bo temeljilo na osnovnih plačilnih instrumentih SEPA, je pogosto izpostavljeno kot učinek SEPA, ki bo zaradi koristi harmonizacije, predvsem pa posledične odprave vrste stroškov, materialno največji. V začetku junija 2011 je zaživela slovenska nacionalna rešitev za elektronsko izdajanje in prejemanje računov (v nadaljevanju: nacionalna rešitev za e-račun), ki temelji na obstoječih, varnih in zanesljivih kanalih elektronskega bančništva. Uporaba teh, nadgrajenih s funkcionalnostjo elektronskega izdajanja in prejemanja računov, omogoča hiter prehod na nematerializirano izdajanje in prejemanje računov. Predvsem z vidika množične uveljavitve storitve, je uporaba obstoječih poti pomembna lastnost nacionalne rešitve, v okviru katere pošiljanje in prejemanje elektronskih računov potekata preko družbe Bankart d.o.o. kot centralnega posrednika – procesorja, ki usmerja dokumente od prejemnikovega k plačnikovemu ponudniku plačilnih storitev. Nacionalna rešitev bo preprečila nadaljnjo razdrobljenost domačega trga na tem področju, pripomogla k spremembi miselnosti in zahtevala spremembo postopkov v nabavni verigi, ob nastanku vseevropske rešitve pa olajšala integracijo v enotni trg.

Ob vseh aktivnostih trga pa vloga javnih oblasti – ne samo v vlogi regulatorja – na projektu SEPA ostaja enako pomembna, saj lahko z maso plačil, ki jih letno izvede javni sektor, dajo s svojim ravnanjem zgled drugim deležnikom in zagotovijo kritično maso pri uporabi novih rešitev. Slovenija je v poročilu Evropske komisije o pripravljenosti in migraciji plačil javnih oblasti na SEPA z doseženo migracijo

65,00 % vseh kreditnih plačil javnih oblasti navedena kot država s četrto najvišjo stopnjo migracije v evroobmočju. Migracija kreditnih plačil javnega sektorja v Sloveniji – pri tem je Uprava Republike Slovenije za javna plačila (v nadaljevanju: UJP) ključna institucija javnega sektorja na področju plačil – se je praktično zaključila konec leta 2011. Izjema je zgolj del direktnih odobritev, ki se (še) izvajajo bilateralno med plačniki in posameznimi ponudniki plačilnih storitev (izven medbančnih plačilnih sistemov) in katerih migracija bo predvidoma zaključena do konca leta 2012. Migracija direktnih obremenitev javnega sektorja v Sloveniji se še ni začela. Je pa od maja 2010 možnost elektronskega izdajanja in prejemanja računov na voljo tudi proračunskim uporabnikom (za zdaj sicer samo med njimi samimi). Z vključitvijo UJP v nacionalno rešitev za e-račun pa bo tudi dobaviteljem in dolžnikom v odnosu s subjekti javnega sektorja omogočena uporaba elektronskih računov.

Projekt SEPA v Sloveniji navkljub določenim pomanjkljivostim poteka ustrezno, kar dokazujejo rezultati – predvsem na področju migracije plačil –, ki so praviloma nad povprečjem evroobmočja. V skladu z načrti bo migracija preostanka kreditnih plačil in celotnega obsega direktnih obremenitev predvidoma zaključena v letu 2012, s čimer bo v Sloveniji projektna faza SEPA tudi končana. Zato bo za čas, ko bo SEPA postala del vsakdana, pa vseeno predmet neprestanega razvoja, potrebno predvsem v bančnem sektorju oblikovati ali deloma ohraniti ustrezno strokovno in logistično podporo vsebinam plačilnih storitev, kar bo slovenskemu trgu plačil omogočilo zagotoviti in ohraniti svoje mesto v SEPA. Podobno – v luči tehnološkega razvoja in v plačilni industriji vse pomembnejših ekonomij obsega – pa bosta nujni tudi vizija in strategija delovanja nacionalne klirinške hiše na enotnem območju plačil v evrih, na katerem naj bi bila edina dejavnika izbire kakovost in cena storitve.

KAZALO

1. Uvod	1
2. Organizacija projekta SEPA	4
2.1 Stanje in ocena organizacije projekta SEPA.....	4
2.2 Priporočila glede organizacije projekta SEPA	6
3. Kreditna plačila SEPA	8
3.1 Stanje in ocena aktivnosti na področju migracije na kreditna plačila SEPA.....	8
3.2 Priporočila na področju migracije na kreditna plačila SEPA.....	12
4. Direktne obremenitve SEPA	13
4.1 Stanje in ocena aktivnosti na področju uvedbe direktnih obremenitev SEPA in migracije nanje	13
4.2 Priporočila glede uvedbe direktnih obremenitev SEPA in migracije nanje	16
5. SEPA za plačilne kartice	17
5.1 Stanje in ocena aktivnosti na področju SEPA za plačilne kartice	17
5.2 Priporočila na področju SEPA za plačilne kartice	22
6. Plačilni sistemi SEPA	24
6.1 Stanje in ocena aktivnosti na področju plačilnih sistemov SEPA	24
6.2 Priporočila na področju plačilnih sistemov SEPA	28
7. Komunikacija na področju SEPA	29
7.1 Stanje in ocena komunikacijskih aktivnosti na področju SEPA	29
7.2 Priporočila glede komunikacijskih aktivnosti na področju SEPA.....	31
8. eSEPA	32
8.1 Stanje in ocena aktivnosti na področju eSEPA	32
8.2 Priporočila na področju eSEPA	34
9. Elektronsko izdajanje in prejemanje računov	35
9.1 Stanje in ocena aktivnosti na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov	35
9.2 Priporočila na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov	37
10. SEPA in javne oblasti	39
10.1 Stanje in ocena aktivnosti javnih oblasti na področju SEPA.....	39
10.2 Priporočila glede aktivnosti javnih oblasti na področju SEPA	41

1. Uvod

V Sloveniji je bil na področju vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih (v nadaljevanju: SEPA) v letih 2010 in 2011 narejen velik napredek, kar pa ne velja tudi za območje SEPA kot celoto³.

Čeprav so bili s poenotenjem pravnega okvira ter odpravo tehničnih in poslovnih ovir izpolnjeni vsi potrebni pogoji za vzpostavitev SEPA ter sta bila uvedena vseevropska plačilna instrumenta kreditnih plačil SEPA (leta 2008) in direktnih obremenitev SEPA (leta 2009), uresničevanje ciljev SEPA v Evropi ne poteka v skladu z načrti. Rok za zaključek migracije na vseevropske plačilne instrumente na podlagi tržnic silnic do decembra 2010, postavljen s strani Evropskega sveta za plačila⁴ (v nadaljevanju: EPC), ni bil dosežen. Migracija sicer se odvija, vendar ne dovolj dinamično. V evroobmočju je bilo skoraj štiri leta po uvedbi kreditnih plačil SEPA in dve leti po uvedbi direktnih obremenitev SEPA v formatu SEPA konec leta 2011 obdelanih zgolj 23,71 % vseh kreditnih plačil in komaj 0,52 % vseh direktnih obremenitev⁵.

Tako se je projekt SEPA znašel na točki, ki ne omogoča doseganja vseh potencialnih in pričakovanih učinkov niti ponudnikom, predvsem pa ne uporabnikom plačilnih storitev. Šele ko bo migracija na vseevropske plačilne instrumente znotraj SEPA zaključena, ko bo popolnoma izginilo razlikovanje med plačili znotraj držav in čezmejno in bodo vsa plačila obravnavana kot domača, bodo – tudi slovenski – uporabniki plačilnih storitev lahko deležni vseh koristi iz naslova povečane konkurence med ponudniki plačilnih storitev in "širše izbire", tudi iz naslova razvoja inovativnih načinov plačevanja (npr. e-plačil in m-plačil) ter storitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov vseevropskega značaja.

S ciljem spodbuditi deležnike k migraciji na vseevropske plačilne instrumente in dokončati vzpostavitev SEPA, bo uveljavljena *Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o uvajanju tehničnih zahtev za kreditne prenose in neposredne bremenitve v evrih in o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009*⁶ (v nadaljevanju: *Uredba o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*), ki določa najkasnejši datum zaključka migracije kreditnih plačil in direktnih obremenitev v evrih, 1. februar 2014. Namesto določitve obveznosti uporabe shem, ki jih je oblikoval EPC, je stanje, na katero bo morala biti migracija kreditnih plačil in direktnih obremenitev izvedena, v *Uredbi o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih* opredeljeno s t. i. tehničnimi zahtevami. Tem se bodo morali, v skladu s predpisanimi roki, prilagoditi tako ponudniki plačilnih storitev, ki delujejo znotraj Evropske unije, kot tudi (v nekaterih delih) uporabniki plačilnih storitev. Slovenija pri tem ni izjema.

Za Slovenijo pa določitev datuma zaključka migracije z zakonodajo Evropske unije ni posebej relevantna. Že septembra 2010 je bila namreč zaključena migracija trajnih nalogov na kreditna plačila SEPA. Novembra 2010 je bil uveden "SEPA skladen" papirni obrazec univerzalnega plačilnega naloga (v nadaljevanju: obrazec UPN), z uvedbo katerega so bili postavljeni temelji za začetek migracije posebnih položnic, ki se je zaključila decembra 2011. Sočasno je bila izvedena tudi migracija večinskega dela plačil z direktno odobritvijo.

Pomemben korak v smeri uresničevanja ciljev SEPA v slovenskem okolju je novembra 2010 pomenila

³ Geografsko SEPA zajema območje Evropske unije in še petih drugih držav (Islandije, Liechtensteina, Monaka, Norveške in Švice).

⁴ EPC Roadmap 2004-2010.

⁵ <http://www.ecb.int/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>

⁶ Povzeto po slovenski različici dokumenta *Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council establishing technical requirements for credit transfers and direct debits in euros and amending Regulation (EC) No 924/2009*; <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st18/st18222.en11.pdf>

tudi zagotovitev dosegljivosti za čezmejne direktne obremenitve SEPA, v skladu z zahtevami *Uredbe (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001* (v nadaljevanju: *Uredba o čezmejnih plačilih v Skupnosti*). Z vzpostavitvijo domače infrastrukture za procesiranje direktnih obremenitev SEPA novembra 2011 pa je bil izpolnjen še nujni pogoj za začetek migracije "starih" direktnih obremenitev na direktne obremenitve SEPA. Ta bo v skladu z načrti ponudnikov plačilnih storitev v Sloveniji zaključena do konca leta 2012, to je več kot leto pred datumom, določenim v *Uredbi o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*.

Na splošno **ugotavljamo**, da je bilo na področju kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA v Sloveniji v letih 2010 in 2011 veliko doseženega. V letu 2012 pa bo – v skladu z načrti slovenskih ponudnikov plačilnih storitev – pomembne napore potrebno usmeriti predvsem še v zaključevanje migracije direktnih obremenitev. Pri tem velja posebej izpostaviti pomen komunikacije, kot sredstva za uresničitev tudi tega pomembnega cilja. Pomen ciljne komunikacije namreč ni zdaj, ko SEPA spreminja svojo obliko iz projekta, ki je bil zasnovan na principih samoregulacije, v projekt, podprt z zakonodajnimi ukrepi, nujnimi za dokončanje vzpostavitve enotnega območja plačil, nič manjši. Pravzaprav je v pogojih, ko bo vzpostavitev enotnega trga plačil dobila potreben pospešek za zaključek z zakonsko prisilo, še toliko pomembnejše, da je komunikacija o SEPA izvedena na način, ki bo pripomogel h graditvi njene pozitivne podobe.

Banka Slovenije kot del Evrosistema in v skladu z njegovo skupno politiko še naprej podpira projekt SEPA tudi na nacionalni ravni, v njem pa nastopa kot katalizator. Njeni osnovni nalogi pri tem sta usklajevanje in usmerjanje aktivnosti bančnega sektorja pri uvajanju rešitev SEPA v Sloveniji. V tej vlogi je Banka Slovenije, kot nadaljevanje Prvega poročila o napredku (*Projekt SEPA v Sloveniji* –

Prvo poročilo o napredku)⁷ iz decembra 2009, pripravila pričujoče poročilo, v katerem podaja svoj pogled na potek vzpostavitve SEPA v domačem okolju. Poročilo ni namenjeno samo ponudnikom plačilnih storitev, ki projekt SEPA vodijo, temveč tudi uporabnikom plačilnih storitev, njihovim interesnim združenjem, Ministrstvu za finance in organom v njegovi sestavi ter upravljavcem plačilnih infrastruktur.

Poročilo obravnava sedem vsebinskih področij, povezanih z vzpostavitvijo SEPA v Sloveniji, in sicer organizacijo projekta SEPA, kreditna plačila SEPA, direktne obremenitve SEPA, SEPA za plačilne kartice, plačilne sisteme SEPA, komunikacijo na področju SEPA in eSEPA. Poleg teh je, tako kot v prvem poročilu, tudi v tem obravnavano področje elektronskega izdajanja in prejemanja računov, ki temelji na osnovnih plačilnih instrumentih SEPA, in uveljavitev katerega preko že uveljavljenih sodobnih bančnih poti bo spodbudila tudi uporabo plačilnih instrumentov SEPA. Zaradi njihove ključne vloge v procesih migracije in projektu SEPA na splošno, je posebno poglavje namenjeno obravnavi aktivnosti javnih oblasti, vezanih na vzpostavitev SEPA v Sloveniji.

Poročilo, po posameznih področjih, opredeljuje stanje ter oceno tega stanja. Na tej podlagi Banka Slovenije podaja priporočila v zvezi s področji in aktivnostmi, povezanimi z vzpostavitvijo SEPA v domačem okolju, ki zahtevajo pozornost predvsem ponudnikov plačilnih storitev. Cilj priporočil je opozoriti na morebitne ugotovljene pomanjkljivosti ter spodbuditi njihovo odpravo.

Za razliko od prvega, drugo poročilo o napredku ne predstavlja posebej vsebine in pomena obravnavanih tematik. Izjema je poglavje, ki obravnava področje eSEPA. Inovativne rešitve za e-plačila in m-plačila, ki jih zajema pojem eSEPA in nadgrajujejo osnovne plačilne instrumente SEPA, so namreč vsebine, prvič obravnavane v tem

⁷ <http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?Mapald=1337>

kontekstu. Zato to poglavje vsebuje tudi opredelitve nekaterih sicer osnovnih, a ključnih pojmov,

pomembnih za enotno in lažje razumevanje vsebine.

2. ORGANIZACIJA PROJEKTA SEPA

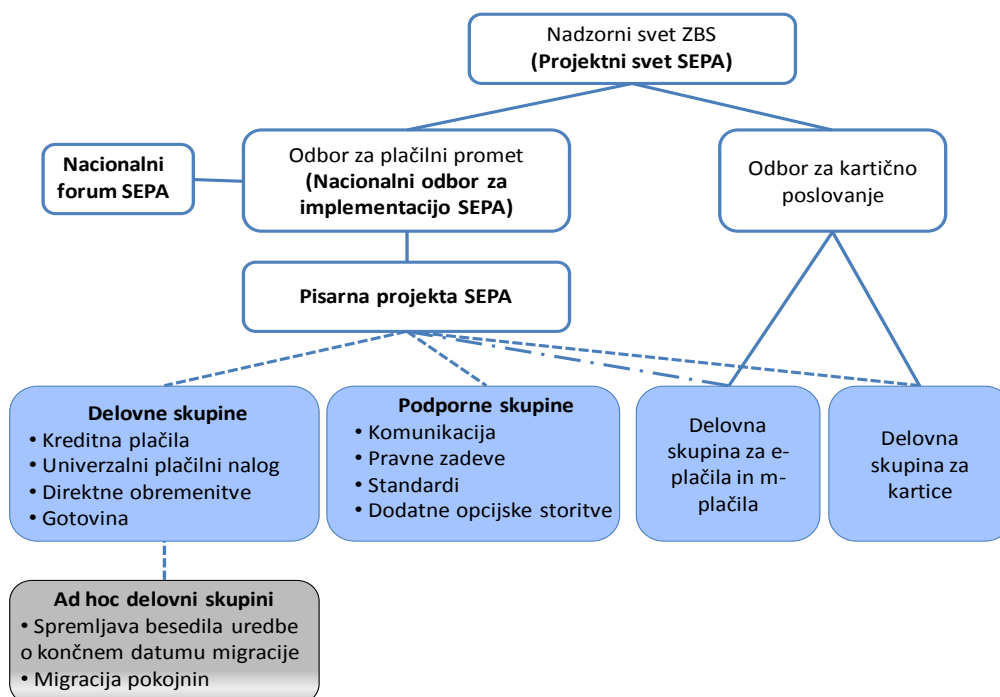
2.1 STANJE IN OCENA ORGANIZACIJE PROJEKTA SEPA

Nacionalni projekt SEPA, vzpostavljen pod okriljem Združenja bank Slovenije (v nadaljevanju: ZBS), je bil v letu 2010 še voden s strani profesionalnega (zunanjega) projektnega vodje, v tem okviru pa omejen na migracijo kreditnih plačil ter zagotovitev dosegljivosti v shemi direktnih obremenitev SEPA. Delo na drugih vsebinah SEPA je koordinirala Pisarna projekta SEPA, delujoča znotraj ZBS.

Za leto 2011 Nadzorni svet ZBS ni odobril zunanjega projektnega vodenja. Projekt naj bi bil voden z notranjimi resursi ZBS, ob tem pa tudi razširjen na področja SEPA za kartice, gotovine ter e-plačil in m-plačil. Ne glede na opozorila članic ZBS in Banke Slovenije pa projektno vodenje v letu

2011 ni bilo vzpostavljeno niti v predvidenih okvirih. Delo na vsebinah SEPA je sicer tudi v letu 2011 koordinirala Pisarna projekta SEPA, vendar **ugotavljamo**, da ta, ob zagotavljanju logistične podpore delu vseh delovnih in podpornih skupin ter upoštevajoč obseg kadrovskih resursov, ki jih ZBS namenja področju plačilnih storitev, ne more biti hkrati odgovorna tudi za uspešno izvajanje celotnega projekta SEPA. Vzpostavitev ustreznega projektnega vodenja – najmanj do zaključka migracije – je zato potrebna, predvsem s ciljem zagotoviti nadzor nad aktivnostmi, povezanimi s SEPA, njihovo nemoteno izvajanje in pravočasno doseganje zastavljenih ciljev.

Slika 1: Organizacija projekta SEPA v Sloveniji ob koncu leta 2011

Vir: Prirejeno po ZBS⁸.

⁸ Nacionalni program SEPA v Sloveniji.

Nacionalni program SEPA v Sloveniji, kot temeljni dokument projekta, ki zagotavlja jasnost projektnih ciljev, učinkovitost in preglednost organizacije ter odgovornosti vseh, ki v njej delujejo, je bil v februarju 2010 prenovljen ter v slovenskem in angleškem jeziku objavljen na spletnih straneh ZBS. Ponovno prenovljena verzija dokumenta bo predvidoma objavljena do sredine leta 2012.

Nacionalni program SEPA v Sloveniji določa tudi odgovornosti ZBS znotraj projekta, ki ostajajo nespremenjene. Med drugim zajemajo vzpostavitev in vodenje projekta, vključujoč organizacijo dela in podporo delovnim in podpornim skupinam, koordinacijo aktivnosti in obveščanje bančnega sektorja na nacionalni ravni, opredelitev dodatnih opsijskih storitev in storitev z dodano vrednostjo, pripravo načrta migracije plačil, ki se izvajajo po nacionalnih shemah, na sheme SEPA, vključno s spodbujanjem migracije, sodelovanje z EPC in Evropsko komisijo ter pripravo in izvajanje nacionalnega komunikacijskega načrta.

Glede organizacije projekta še naprej **ocenjujemo**, da je – upoštevajoč relativno majhnost bančnega sektorja – odločitev, da se obstoječim odločitvenim telesom ZBS (Nadzornemu svetu in Odboru za plačilni promet) dodeli odgovornosti tudi v projektni strukturi, vsekakor racionalna.

Ugotavljamo, da so delovne in podporne skupine organizirane na način, ki omogoča dialog slovenskega bančnega sektorja z ustreznimi telesi EPC, ob tem pa tudi reševanje specifičnih (slovenskih) vprašanj, povezanih z migracijo. Od začetka projekta je bilo v vzpostavitev in delovanje celotne strukture projekta SEPA v Sloveniji (predvsem delovnih in podpornih skupin) vloženo zelo veliko resursov, predvsem znanja in časa delavcev bank in hranilnic, ki delujejo v teh delovnih telesih. **Ugotavljamo**, da je na ta način zagotovljena skoncentriranost znanj, kar omogoča oblikovanje in sprejemanje optimalnih rešitev, bankam in hranilnicam pa obstoj projekta omogoča tudi boljšo informiranost, sodelovanje v njem pa

poistovetenje s projektom. Vseeno pa vsaj v nekaterih primerih **ugotavljamo** neučinkovitost dela v delovnih in podpornih skupinah, saj v njih niso zastopani izključno strokovnjaki, ki lahko prispevajo k hitri pripravi predlogov rešitev, temveč gre v okviru teh delovnih teles v številnih primerih za prenos znanj na manj izkušene člane. Čeprav je širitev znanj pozitiven stranski učinek, pa lahko zavira hitro doseganje odločitev na strokovni ravni. Upoštevati je namreč potrebno, da lahko (vse) članice ZBS svoj vpliv na predlagane rešitve uveljavijo tudi kasneje, v pisnih posvetovanjih delovnih teles projekta z vsemi članicami in na višjih formalnih ravneh odločanja.

V strukturi projekta je posebej pomemben Odbor za plačilni promet. Ta ni samo posvetovalno in odločitveno telo bančnega sektorja, temveč – v skladu z *Nacionalnim programom SEPA v Sloveniji* – tudi "Nacionalni odbor za implementacijo SEPA". Čeprav je bilo vodenje nacionalnega projekta SEPA zaupano bančnemu sektorju, pa **ugotavljamo**, da je primerno, da so v njegovo delo enakopravno vključeni tudi drugi najpomembnejši deležniki projekta (centralna banka, javne oblasti in nacionalna klirinška hiša), ki izkazujejo jasen interes za seznanjenost z napredkom projekta in vplivanje na sprejete odločitve (ki lahko vplivajo tudi na njihovo lastno delo v okviru projekta). To je pomembno za ohranjanje transparentnosti, učinkovitosti in kredibilnosti projekta, ki pridobiva močno regulatorno komponento.

S ciljem okrepiti sodelovanje na kartičnem področju v slovenskem medbančnem okolju in zagotoviti celovito obravnavo vseh vsebin, povezanih s kartičnim poslovanjem, je bil julija 2011 ponovno ustanovljen Odbor za kartično poslovanje. Novoustanovljeno telo je, namesto Odbora za plačilni promet, postalo pristojno za vsebine, ki jih pokriva delovna skupina za kartice, ter del vsebin, ki jih pokriva delovna skupina za e-plačila in m-plačila. Medtem ko področje e-plačil še naprej ostaja v pristojnosti Odbora za plačilni promet, je bilo poročanje delovne skupine s področja m-plačil, ki predstavlja karticam komplementaren način

plačevanja, preneseno na Odbor za kartično poslovanje.

Banka Slovenije v projektu SEPA z opazovalci v delovnih telesih še naprej nastopa v dveh osnovnih vlogah. Kot del Evrosistema projekt v Sloveniji v skladu s skupno politiko usmerja, zagotavlja bančnemu sektorju informacije o dogajanjih na ravni Evropske komisije in Evropske centralne banke ter na teh ravneh (v okviru osnovnih ciljev vseevropskega projekta) tudi zastopa in uveljavlja interese slovenskega bančnega sektorja. Ob tem kot banka (predvsem javnih oblasti in nekaterih drugih strank) predstavlja svoje operativne potrebe in zahteve.

S ciljem doseganja transparentnosti in učinkovitosti projekta pa je pomembno vzdrževati dialog tudi z drugimi deležniki (predvsem uporabniki plačilnih storitev). Ta je bil vzpostavljen v okviru Nacionalnega foruma SEPA, katerega delovanje podrobneje obravnavamo v poglavju "Komunikacija na področju SEPA".

Ocenjujemo, da je projekt SEPA v Sloveniji, kot centraliziran projekt pod okriljem ZBS, v izhodišču

ustrezno organiziran. Na osnovi dokazanega doseganja ciljev je tudi primerno učinkovit, ob tem pa nedvomno ostaja prostor za izboljšanje projektne organizacije, predvsem s ciljem doseganja večje učinkovitosti oziroma racionalnosti dela.

Ob tem je (bil) projekt SEPA eden dveh projektov nacionalnega pomena na področju plačil malih vrednosti. Drugega – projekt SEPA infrastrukture za mala plačila (SIMP), pod okriljem družbe Bankart d.o.o. (v nadaljevanju: Bankart) – obravnavamo v poglavju "Plačilni sistemi SEPA". Med obema projektoma so obstajale sinergije, ki so zahtevale nujno interakcijo, predvsem s ciljem jasne razmejčitve pristojnosti in odgovornosti posameznih organov odločanja znotraj delovnih teles ZBS in projekta SIMP. Ne glede na priporočila Banke Slovenije v dokumentu *Projekt SEPA v Sloveniji – Prvo poročilo o napredku* in na tem področju začete aktivnosti, odnos med nosilcema projektov ni bil nikoli ustrezno protokoliran. V tej zvezi **ugotavljamo**, da je projekt SIMP praktično zaključen, usklajena in po možnosti ustrezno protokolirana interakcija med ZBS in Bankartom, ob stalnem razvoju SEPA, pa bo potrebna tudi v prihodnje.

2.2 PRIPOROČILA GLEDE ORGANIZACIJE PROJEKTA SEPA

Poudarjamo, da je migracija na oblikovane plačilne sheme SEPA sestavni del projekta SEPA in da projekt traja do zaključka migracije vseh plačil. Zato ZBS **priporočamo**, da poskrbi, da bo v skladu z *Nacionalnim programom SEPA v Sloveniji* migracija vse do njenega zaključka vodena projektno, centralizirano in z ustreznim (osebnim) vodenjem, pri čemer pa morajo biti naloge projektne vodje predvsem načrtovanje, koordiniranje in spremljanje izvajanja aktivnosti. Ob tem **priporočamo**, da so najmanj do zaključka migracije v vodenje projekta SEPA vključene vse vsebine. Z vidika ustreznega načrtovanja in spremljanja izvajanja projektne aktivnosti tudi **priporočamo** ustrezno pogosto ažuriranje *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji*, in sicer vsaj do trenutka, ko bo migracija

na sheme SEPA dosegla kritično maso. Po tem, v fazi nadaljnega razvoja plačilnih shem na področju SEPA, pa bo mogoče program(e) nacionalne bančne skupnosti na področju plačil postaviti bolj strateško in manj operativno usmerjeno, ne nujno s projektno komponento.

Do zaključka migracije zato bankam in hranilnicam **priporočamo**, da – v skladu s svojo zavezo iz *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji* – projektu še naprej zagotavljajo potrebno kadrovsko, finančno in moralno podporo. Tudi v fazi migracije na oblikovane rešitve je namreč potrebno sodelovanje bank in hranilnic, predvsem v medbančnem prostoru (pri migraciji procesiranja plačilnih instrumentov iz "starih" plačilnih shem in bilateralnih

ureditev v SEPA skladne plačilne sisteme). Čeprav bodo migracijo posameznih uporabnikov plačilnih storitev (svojih komitentov) usmerjale banke in hranilnice individualno, pa bo tudi na tem področju potrebna ustrezna usklajena komunikacija s ciljnim javnostmi. Neustrezna koordinacija migracije se lahko odrazi v njeni počasnosti in (zaradi mrežnega značaja plačilne industrije) neugodnih ekonomskih posledicah za vse deležnike projekta. Zato morajo biti aktivnosti, ki zadevajo vse banke in hranilnice, s ciljem učinkovitosti in harmonizacije na največjem skupnem imenovalcu, vodene centralizirano.

Ob tem ponavljamo (priporočilo, podano v dokumentu *Projekt SEPA v Sloveniji – Prvo poročilo o napredku*) tudi potrebo po oblikovanju ustrezne strokovne in logistične podpore obravnavi vsebin SEPA (in plačilnih storitev na splošno) na medbančni ravni tudi za čas po zaključku migracije na plačilne sheme SEPA, ki bo zagotavljala ustrezno zastopnost interesov slovenskega bančnega sektorja v delovnih telesih EPC ter informiranost, usklajevanje in implementacijo dogovorjenega v slovenskem okolju. Ne samo, da bodo sheme SEPA predmet stalnih sprememb (izboljšav), zaradi česar bo potrebno znotraj slovenskega bančnega sektorja usklajevati stališča, ki bodo zastopana v EPC, temveč bodo v okviru SEPA oblikovani tudi novi produkti (predvsem na področju e-plačil in m-plačil), kar bo zahtevalo

ustrezno (usklajeno) implementacijo na ravni bančnega sektorja. **Priporočamo**, da se temu ustrezna podporna struktura znotraj ZBS (ki bo predstavljala strokovno, ne zgolj logistične podpore) dokončno izoblikuje še pred koncem projekta. Hkrati s tem **priporočamo** pripravo predloga organiziranosti delovnih teles, ki se ukvarjajo s plačilnimi storitvi, po zaključku projekta SEPA.

Z namenom uveljavljanja stališč slovenske bančne skupnosti znotraj Evropske unije **priporočamo** tudi vzpostavitev proaktivne komunikacije z javnimi oblastmi na ravni Evropske unije, predvsem Evropsko komisijo. V ta namen **priporočamo** intenziviranje, po potrebi tudi protokoliranje, odnosa z Ministrstvom za finance Republike Slovenije, predvsem s ciljem zagotoviti ažurno informiranost članic ZBS in možnost upoštevanja informiranih stališč (vseh, tudi nebančnih) deležnikov, ki jih zadeva regulatorna ureditev plačilnih storitev na ravni Evropske unije.

Navkljub že dorečenim okvirnim izhodiščem za sodelovanje med ZBS in Bankartom pa **priporočamo** še formalno protokoliranje njunega odnosa. To bo omogočilo in zagotovilo razmejitev pristojnosti in odgovornosti ter izognitev podvajanju naporov in nastanku t. i. sivih con, tudi po zaključku projektov SEPA in SIMP.

3. KREDITNA PLAČILA SEPA

3.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU MIGRACIJE NA KREDITNA PLAČILA SEPA

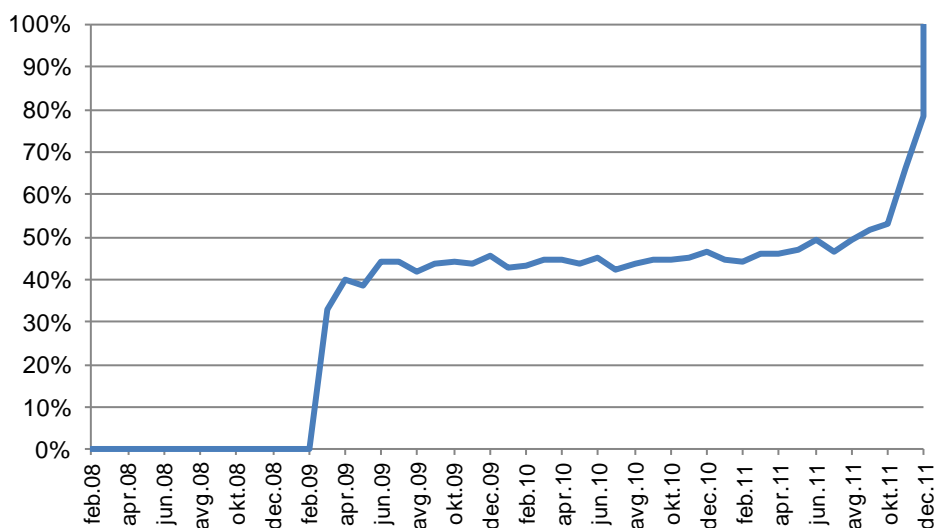
K shemi kreditnih plačil SEPA je pristopilo 21 slovenskih ponudnikov plačilnih storitev⁹, vključno z Banko Slovenije.

Konec leta 2011 je bil z zaključkom migracije kreditnih plačil (Slika 2), procesiranih znotraj formalnih plačilnih sistemov, na kreditna plačila SEPA dosežen pomemben mejnik pri vzpostavitvi SEPA v Sloveniji. Čeprav je migracija dokončana zgolj na medbančni ravni (novi standardi izmenjave plačilnih sporočil preko plačilnih sistemov) in velik del migracije še ni dosegel uporabnikov plačilnih storitev (vidik standarda komunikacije med uporabniki in ponudniki plačilnih storitev), pa uspešnost migracije v Sloveniji kaže primerjava z indikatorjem uporabe kreditnih plačil SEPA¹⁰ v celotnem evroobmočju, ki je decembra 2011 znašal zgolj 23,71 %¹¹.

Po zaključeni migraciji trajnih nalogov na kreditna plačila SEPA, je bilo s 1. septembrom 2010 ukinjeno procesiranje tega plačilnega instrumenta preko Zbirnega centra Bankarta. Migracija trajnih nalogov ni bila povezana z aktivnostmi na strani uporabnikov, saj ponudniki plačilnih storitev sami (z uporabo formata kreditnih plačil SEPA) zagotavljajo procesiranje teh plačil v plačilnem sistemu, namenjenem procesiranju kreditnih plačil SEPA.

Pomembna prelomnica, v smislu začetka množične migracije kreditnih plačil tudi v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev, pa je bil november 2010. Z uvedbo SEPA skladnega (z vidika nabora podatkov) obrazca UPN (Slika 3) so bili - prvič od uvedbe kreditnih plačil SEPA v Sloveniji - ustvarjeni pogoji za množično migracijo kreditnih plačil tudi pri uporabnikih plačilnih storitev.

Slika 2: Migracija na kreditna plačila SEPA v Sloveniji

Vir: Bankart, interni podatki Banke Slovenije; lasten izračun.

⁹ Stanje 20. marca 2012.

¹⁰ Indikator uporabe kreditnih plačil SEPA predstavlja delež kreditnih plačil SEPA v skupnem številu kreditnih plačil, procesiranih znotraj medbančnih plačilnih sistemov (tj. migracija na medbančni ravni).

¹¹ http://www.ecb.int/paym/sepa/about/indicators/html/index_en.html.

Obrazec UPN je do konca leta 2011 v celoti nadomestil tri do tedaj veljavne obrazce za kreditna plačila, in sicer posebno položnico (v nadaljevanju: obrazec PP02) – v primeru plačevanja na bančnih okencih tudi v smislu avtomatiziranega zajema podatkov iz optično čitljive vrstice na plačilnem nalogu (v nadaljevanju: vrstica OCR), plačilni nalog (v nadaljevanju: obrazec BN02) in nalog za regulirano čezmejno plačilo (v nadaljevanju: obrazec RP01). Že z uvedbo obrazca UPN je bilo ukinjeno vključevanje novih izdajateljev posebnih položnic v Zbirni center Bankarta, konec leta 2011 pa je bila shema posebnih položnic ukinjena, prav tako pa njihovo procesiranje v Zbirnem centru Bankarta. Vsi plačilni nalogi z rokom plačila v letu 2012 so morali biti izdani že na obrazcu UPN. Zaradi morebitnih plačnikov zamudnikov pa so se slovenski ponudniki plačilnih storitev odločili za prehodno obdobje do 31. marca 2012, dokler bodo na bančnih okencih še sprejemali plačila z obrazci PP02.¹²

Četudi SEPA zajema zgolj elektronska plačila¹³, je mogoče koristiti, ki jih prinašata harmonizacija in standardizacija, preslikati tudi v kontekst papirnih obrazcev. Uvedba standardiziranega obrazca UPN plačnikom omogoča, da namesto treh različnih (obrazca PP02, obrazca BN02 in obrazca RP01) uporabijo en sam obrazec, tako za plačevanje znotraj države kot čezmejno v katerikoli državo SEPA. Forma papirnega obrazca (z vidika nabora zahtevanih podatkov za izvedbo plačila) je prenesena tudi v elektronske banke ponudnikov plačilnih storitev.

Za plačnika pa uporaba obrazca UPN ne pomeni zgolj tega, da novi obrazec uporabi ne glede na to, ali plačuje znotraj države ali čezmejno v evrih, in ne glede na to, ali plačilo izvede na bančnem okencu ali preko elektronskih bančnih poti (kjer je na voljo vnosna maska s podatki z obrazca). UPN zahteva uporabo kode namena plačila¹⁴, ki je novost, vsebuje pa tudi podatek o BIC¹⁵ prejemnikovega

Slika 3: Obrazec UPN

Vir: ZBS.

¹² V prehodnem obdobju ponudniki plačilnih storitev plačila, odrejena s posebno položnico, s "prevajanjem" podatkov o plačilu v format kreditnih plačil SEPA, usmerjajo v tem plačilom namenjen plačilni sistem.

¹³ S ciljem razlikovati med elektronskimi plačili in tistimi, izvršenimi na podlagi pologa gotovine, se pojem elektronsko plačilo v tem kontekstu razume ne samo kot plačilo, ki je iniciirano preko elektronske banke, temveč kot vsako plačilo, izvršeno v breme plačnikovega računa.

¹⁴ Kode namena plačil, povzete po šifrantu ISO 20022, opredeljujejo namen plačila v strukturirani obliki.

¹⁵ Angl. Business Identifier Code (BIC) je najpogosteje uporabljena mednarodna identifikacijska oznaka finančnih institucij.

ponudnika plačilnih storitev, ki prej na obrazcih plačilnih nalogov za plačila znotraj države ni bil predviden. Na podlagi odzivov uporabnikov UPN in praktičnih problemov pri uporabi **ugotavljamo**, da so ponudniki plačilnih storitev obveščanju uporabnikov o teh novostih namenili premalo pozornosti. UPN namreč ni samo enostavno nadomestil posebne položnice, temveč je uvedel tudi pomembne novosti.

Izdajatelj obrazcev UPN z vrstico OCR (prejemnik plačila) mora pred začetkom izdajanja obrazcev pri pooblaščenem podjetju uspešno opraviti preverjanje ustreznosti vrstice OCR na obrazcu. Cilj preverjanja je zagotoviti, da bodo obrazci UPN z vrstico OCR izdani na način, ki bo omogočal pravilen optični zajem podatkov, ki so ključni za izdelavo elektronskega plačilnega naloga in so vsebovani v vrstici OCR. V primerjavi z ročnim prepisovanjem podatkov z naloga, zagotavlja optični zajem podatkov bistveno hitrejšo in natančnejšo izvrševanje transakcij na bančnem okencu. Pravilno zajeti podatki (že pri ponudniku plačilnih storitev plačnika) prejemnikom plačil omogočajo zapiranje terjatev do dolžnikov na hiter in enostaven način. V povezavi z izdajanjem obrazcev UPN z vrstico OCR so morali izdajatelji, ki so se odločili za podpis *Izjave o izdajanju obrazca univerzalni plačilni nalog z izpolnjeno optično čitljivo vrstico* (v nadaljevanju: *Izjava*¹⁶), pri sebi izvesti tudi aktivnosti, povezane s podpisom *Izjave* oziroma zagotovilom, da bodo

¹⁶ *Izjava* je del koncepta UPN in zagotavlja (če se izdajatelj predizpolnjenih obrazcev UPN oz. prejemnik plačila odloči, da jo podpiše) uveljavitev izjeme po *Uredbi (ES) št. 1781/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2006 o podatkih o plačniku, ki spremljajo prenose denarnih sredstev*, in sicer v primerih, kjer je znesek transakcije manjši ali enak 1.000 evrov in kjer lahko ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila s posebno referenčno številko prek prejemnika plačila izslediti prenos sredstev do fizične ali pravne osebe, ki je s prejemnikom plačila sklenila dogovor o dobavi blaga ali opravljanju storitev (dolžnik). V kolikor omenjeni pogoji niso izpolnjeni, morajo vse elektronske prenose denarnih sredstev med ponudniki plačilnih storitev s sedežem v Evropski uniji spremljati podatki o plačniku, ki omogočajo izsleditev plačnika zaradi aktivnosti, povezanih s preprečevanjem, preiskovanjem in odkrivanjem pranja denarja in financiranja terorizma. V primeru podpisane *Izjave* in suma pranja denarja ali financiranja terorizma bo ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila lahko preko prejemnika plačila izsledil dolžnika ter podatke posredoval pristojnim organom.

polje referenca v vrstici OCR izpolnili na način, ki bo omogočal identifikacijo dolžnika, ter da bodo ustrezno obdobje hranili podatke o dolžnikih (plačnikih z obrazcem UPN z vrstico OCR). Ob tem pa je prehod izdajateljev (v vlogi prejemnikov plačil) z izdajanja posebnih položnic na izdajanje obrazca UPN zahteval tudi določene prilagoditve, povezane s postopki obdelave prejetih plačil. V pogojih uporabe obrazca UPN prejemniki plačil namreč ne prejmejo več kritja v enem znesku za vsa prejeta plačila (kot pri plačilih s posebno položnico), temveč ločeno za vsako posamezno transakcijo.

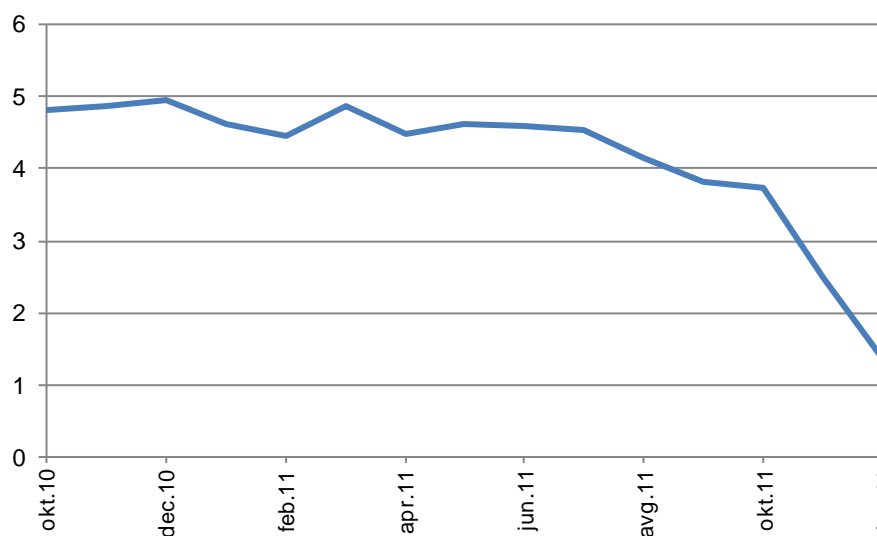
Čeprav je bila migracija številčno najpomembnejše posebne položnice uspešno zaključena v skladu z načrti ponudnikov plačilnih storitev, pa ob upoštevanju dejstva, da je bil pogoj za njen začetek izpolnjen z uvedbo obrazca UPN že novembra 2010, **ocenjujemo**, da se migracija ni odvijala dovolj dinamično. Praktično celoten obseg plačil s posebno položnico je namreč migriral šele v zadnjem trimesečju leta 2011 (Slika 4¹⁷), skoraj "sočasno" z ukinitvijo procesiranja posebnih položnic v Zbirnem centru Bankarta.

Glede na dinamiko migracije posebnih položnic v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev, kot pragmatično **ocenjujemo** odločitev sektorja ponudnikov plačilnih storitev, da na nacionalni ravni opredeli končni datum zaključka migracije posebnih položnic, 31. december 2011¹⁸. **Ugotavljamo** namreč, da se v odsotnosti trdno postavljenega datuma zaključka migracije posebnih položnic ta v večjem obsegu ne bi niti začela.

¹⁷ Migracija posebnih položnic je prikazana kot upad števila transakcij s posebnimi položnicami v Zbirnem centru Bankarta, in sicer od oktobra 2010, meseca pred uvedbo obrazca UPN, kar je predstavljajo osnovo za začetek migracije posebnih položnic, do konca leta 2011.

¹⁸ "Pritisk" za zaključek migracije do omenjenega roka je bil povezan tudi oz. predvsem z iztekom prehodnega obdobja iz 237. člena Zakona o plačilnih storitvah in sistemih, ki je dovoljeval odstopanje v primeru plačilne transakcije, odrejene s posebno položnico, od splošnih določb zakona glede rokov za izvršitev plačilnih transakcij, do 31. decembra 2011.

Slika 4: Upad števila transakcij (v mio) s posebnimi položnicami v Zbirnem centru Bankarta

Vir: Bankart.

Na področju kreditnih plačil je bila v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev predmet migracije na kreditna plačila SEPA tudi direktna odobritev. Migracija tistega dela direktnih odobritev, ki so se izvajale znotraj nacionalne sheme direktnih odobritev in katerih procesiranje je potekalo znotraj Zbirnega centra Bankarta, je bila, v skladu z načrti ponudnikov plačilnih storitev, zaključena 31. decembra 2011. Takrat je bilo namreč ukinjeno procesiranje plačil z direktno odobritvijo v Zbirnem centru Bankarta¹⁹. Tudi v primeru migracije direktnih odobritev se je dejanski prehod plačnikov z direktno odobritvijo na kreditna plačila SEPA, ne glede na komunikacijske aktivnosti, izvedene s strani posameznih ponudnikov plačilnih storitev, zgodil "s prisilo" – z ukinitvijo procesiranja direktnih odobritev v Zbirnem centru Bankarta. Migracija tistega dela direktnih odobritev, ki se (še) izvajajo bilateralno med plačniki in posameznimi ponudniki plačilnih

storitev (izven medbančnih plačilnih sistemov), pa bo v skladu z načrti ponudnikov plačilnih storitev predvidoma zaključena tekom leta 2012.

Poleg kreditnih plačil znotraj države, je bila decembra 2011 zaključena tudi migracija preostalega obsega čezmejnih kreditnih plačil, procesiranih znotraj medbančnih plačilnih sistemov. Vseevropski plačilni sistem, namenjen procesiranju čezmejnih "ne-SEPA" kreditnih plačil malih vrednosti v evrih (STEP2 XCT), je bil ukinjen 5. decembra 2011. Čeprav je migracija potekala že od januarja 2008, je bil konkretniji napredek v smeri zaključevanja migracije tudi v tem primeru opazen šele po objavi datuma ukinitve plačilnega sistema s strani njegovega upravljavca, EBA Clearing.

Na splošno **ugotavljamo**, da so se deležniki (predvsem uporabniki plačilnih storitev) na področju migracije kreditnih plačil praktično do zadnjega obotavljali. Tako v primeru migracije čezmejnih kreditnih plačil kot tistih znotraj države je bilo očitno nujno potrebno opredeliti datum zaključka migracije, ki je pomenil pritisk za njeno dokončanje. Slovenija pri tem ni (bila) izjema, saj migracija znotraj celotnega evroobmočja (še vedno) poteka prepočasi. S ciljem zaključiti vzpostavitev integriranega, konkurenčnega evropskega trga

¹⁹ Določitev datuma zaključka migracije direktnih odobritev oziroma ukinitve procesiranja v Zbirnem centru Bankarta je bila povezana z rokom iz 236. člena *Zakona o plačilnih storitvah in sistemih*, 31. decembrom 2011, do katerega bi morali upravljavec Zbirnega centra, v okviru katerega so se procesirale direktno odobritev, ki so se izvajale v okviru nacionalne sheme, ter udeleženci plačilnega sistema uskladiti svoje poslovanje z zahtevami zakona in pridobiti dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje storitev upravljanja plačilnih sistemov oziroma dovoljenje za oblikovanje plačilnega sistema.

plačil, je zato tudi za migracijo kreditnih plačil ključna *Uredba o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*, ki opredeljuje zadnji rok za zaključek migracije (na evropski ravni) kreditnih plačil v evrih.

Glede na to, da je migracija večinskega dela kreditnih plačil v domačem okolju zaključena, *Uredba o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih* z vidika regulatorne določitve datuma zaključka migracije teh plačil za Slovenijo ni posebej relevantna. Vendar datum zaključka migracije, sicer ključen, ni edini element *Uredbe o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*. Zato Slovenijo, tako kot ostale članice Evropske unije, v prihodnje čaka prilagajanje zahtevam, opredeljenim v uredbi. Te zahteve se, v nasprotju s shemami EPC, nanašajo na celotno plačilno verigo, ne samo na medbančno raven, temveč tudi na odnos

uporabnik – ponudnik plačilnih storitev. Zato bodo zahteve za kreditna plačila v evrih (vsaj v nekaterih delih) dolžni spoštovati tudi uporabniki plačilnih storitev. Med drugim uredba v nekaterih primerih določa tudi obvezno uporabo formatov plačilnih sporočil, ki temeljijo na standardu ISO 20022, ne samo v medbančni komunikaciji (kot to predpisuje shema EPC), temveč tudi v odnosu uporabnik – ponudnik plačilnih storitev. Cilj poenotenja standardov komunikacije v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev je uporabnikom plačilnih storitev omogočiti širšo in enostavno izbiro zanje najugodnejšega ponudnika plačilnih storitev znotraj Evropske unije. S tehničnega vidika tako uporaba določenih (zgolj nacionalnih) standardov v odnosu uporabnik – ponudnik plačilnih storitev uporabnikov plačilnih storitev ne bo več omejevala pri zamenjavi ponudnika plačilnih storitev, ne glede na lokacijo znotraj območja SEPA (t. i. "plug&play" princip).

3.2 PRIPOROČILA NA PODROČJU MIGRACIJE NA KREDITNA PLAČILA SEPA

Upoštevajoč, da je migracija kreditnih plačil v Sloveniji skoraj zaključena (z izjemo tistega dela direktnih odobritev, ki se (še) izvajajo bilateralno med plačniki in posameznimi ponudniki plačilnih storitev, izven medbančnih plačilnih sistemov), ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da v prihodnje pozornost namenijo predvsem pridobivanju povratnih informacij od uporabnikov plačilnih storitev o njihovih izkušnjah pri uporabi kreditnih plačil SEPA. Uporabniški vidik ne sme biti zanemarjen, saj imajo ponudniki plačilnih storitev možnost sodelovati pri nadaljnjem razvoju sheme kreditnih plačil SEPA v okviru javnih obravnav, ki letno potekajo pod okriljem EPC.

Pričakuje se, da bo velik del pozornosti ponudnikov plačilnih storitev v prihodnjih letih usmerjen k implementaciji zahtev *Uredbe o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*. V tej zvezi ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da svoje napore usmerijo predvsem v ustrezno in pravočasno informiranje uporabnikov plačilnih storitev glede zanje ključnih sprememb. Ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** tudi vzpostavitev oz. ohranjanje učinkovitega dialoga z uporabniki, z namenom pridobiti vpogled v potek prilagoditev zahtevam pri uporabnikih, predvsem s ciljem zagotoviti njihovo pravočasno skladnost z zahtevami v okviru rokov, določenih v omenjeni uredbi.

4. DIREKTNE OBREMITVE SEPA

4.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU UVEDBE DIREKTNIH OBREMITEV SEPA IN MIGRACIJE NANJE

K osnovni (Core) shemi direktnih obremenitev SEPA je pristopilo 21 slovenskih ponudnikov plačilnih storitev, od tega jih je 13 (vključno z Banko Slovenije) pristopilo tudi k medpodjetniški (B2B) shemi direktnih obremenitev SEPA²⁰.

S posredno udeležbo v ustreznem vseevropskem plačilnem sistemu – večinoma preko Banke Slovenije²¹, ki je neposredni udeleženec v plačilnem sistemu STEP2 M-PEDD – pa so si slovenski ponudniki plačilnih storitev zagotovili dosegljivost²² za čezmejne direktne obremenitve SEPA, pri katerih so plačniki potrošniki (fizične osebe). Tovrstno dosegljivost *Uredba o čezmejnih plačilih v Skupnosti* narekuje tistim ponudnikom plačilnih storitev, ki so (bili) za direktne obremenitve dosegljivi že po nacionalnih plačilnih shemah.

Posredno udeležbo preko Banke Slovenije od novembra 2010 tehnično omogoča pod okriljem Bankarta (projekt SIMP) vzpostavljena infrastruktura za procesiranje čezmejnih direktnih obremenitev po obeh shemah direktnih obremenitev SEPA. Kljub temu pa so direktne obremenitve SEPA ponudniki plačilnih storitev začeli upnikom (prejemnikom plačil) ponujati šele novembra 2011, z vzpostavitvijo domačih plačilnih sistemov, namenjenih procesiranju direktnih obremenitev v skladu s shemama direktnih obremenitev SEPA med udeleženci zadevnih sistemov²³.

Predvsem zaradi osredotočanja na zagotovitev obvezne dosegljivosti, so bile aktivnosti, povezane z

migracijo direktnih obremenitev iz domače sheme t. i. novih plačilnih instrumentov, začete šele v letu 2011. Zaradi razlik med nacionalno shemo in shemama direktnih obremenitev SEPA v delu, ki se nanaša na hrambo soglasja (mandata) plačnika, je eden od najpomembnejših elementov migracije ravno prenos soglasij od ponudnikov plačilnih storitev plačnikov (prek ponudnikov plačilnih storitev prejemnikov plačil) do prejemnikov plačil. Kot pozitivno **ocenjujemo**, da so se ponudniki plačilnih storitev na ravni skupnosti dogovorili za enotno rešitev za migracijo soglasij, ki je bila konec leta 2011 vzpostavljena pri Bankartu. Izmenjava soglasij med ponudniki plačilnih storitev plačnikov in prejemnikov plačil bo potekala izključno v elektronski obliki in dogovorjeni strukturi preko obstoječe komunikacijske povezave.

V odnosu do uporabnikov plačilnih storitev je bila v letih 2010 in 2011 večja pozornost ponudnikov plačilnih storitev tako namenjena predvsem informiranju o značilnostih direktnih obremenitev SEPA. Pri tem je šlo na eni strani za informiranje potrošnikov o pravicah in obveznostih, ki izhajajo iz *Zakona o plačilnih storitvah in sistemih* (v nadaljevanju: *ZPlaSS*), na drugi pa za aktivnosti, vezane na pripravo uporabniškega priročnika za uporabo novega standarda izmenjave podatkov med komitentom (prejemnikom plačil) in ponudnikom plačilnih storitev²⁴. Priročnik je namenjen prejemnikom plačil, s ciljem na uporabniku prijazen način predstaviti standard za direktne obremenitve SEPA in jim tako olajšati uvedbo standarda v lastno informacijsko okolje. Informiranje uporabnikov plačilnih storitev o predvidenem poteku migracije je bilo tudi del programa Nacionalnega foruma SEPA. Kljub omenjenim aktivnostim pa **ocenjujemo**, da je bilo

²⁰ Stanje 20. marca 2012.

²¹ Ostali ponudniki plačilnih storitev so dosegljivost zagotovili preko drugih, tujih bank.

²² Dosegljivost znotraj sheme direktnih obremenitev SEPA (v skladu z *Uredbo o čezmejnih plačilih v Skupnosti*) pomeni, da je z uporabo direktnih obremenitev SEPA mogoče doseči račun plačnika pri njegovem ponudniku plačilnih storitev.

²³ Za podrobnejši opis omenjenih rešitev glej poglavje *Plačilni sistemi SEPA*.

²⁴ UNIFI (ISO 20022).

do sedaj s strani ponudnikov plačilnih storitev premalo pozornosti posvečene spodbujanju uporabe plačilnega instrumenta, ki velja za enega izmed prikladnejših plačilnih instrumentov: z vidika plačnikov kot uporabniku prijazen način plačevanja, z vidika prejemnikov plačil pa predvsem zaradi možnosti boljšega upravljanja denarnega toka kot posledice točnejšega poravnavanja obveznosti s strani dolžnikov.

Dodatno korist, tako za prejemnika plačil kot plačnika, nudijo direktne obremenitve SEPA, ki so lahko nadgrajene z možnostjo sklenitve soglasij z uporabo elektronskih poti (v nadaljevanju tudi: e-soglasje), kar kot opcijo omogočata obe shemi direktnih obremenitev SEPA. Z uporabo elektronskih kanalov za sklenitev soglasja se je mogoče izogniti stroškom tiskanja in pošiljanja soglasja v materializirani obliki. Prav tako, v primerjavi s soglasjem v papirni obliki, e-soglasje omogoča upniku enostavnejše, preglednejše in predvsem cenejše upravljanje z njimi. Zaradi migracijo spremenjenega načina upravljanja, predvsem hrambe soglasij (ne več pri plačnikovem ponudniku plačilnih storitev, temveč pri samem upniku), je namreč iz tega naslova potrebna komunikacija med plačnikom in upnikom, ki je praviloma omejena na komunikacijo na daljavo. S tega vidika **ocenjujemo**, da je implementacija možnosti sklepanja e-soglasij (kot dodatne storitve ponudnikov plačilnih storitev) eden izmed ključnih pogojev za nadaljnjo uveljavitev direktnih obremenitev SEPA, ob tem pa **ugotavljamo**, da so slovenski ponudniki plačilnih storitev tej tematiki do sedaj posvečali premalo pozornosti.

Tudi uvedba t. i. storitev z dodano vrednostjo²⁵ bi uporabnikom direktnih obremenitev SEPA prinesla

---

²⁵ Že v letu 2009 so slovenski ponudniki plačilnih storitev oblikovali nabor storitev z dodano vrednostjo, odločitev o uvedbi katerih je prepuščena presoji posameznega ponudnika plačilnih storitev, in sicer (i) vodenje evidence soglasij pri ponudniku plačilnih storitev prejemnika plačila; (ii) kontrola zneska direktne obremenitve s strani plačnikovega ponudnika plačilnih storitev; (iii) predložitev ključnih podatkov iz soglasja plačniku pred prvo izvršitvijo direktne obremenitve; (iv) kontrola ustreznosti višine

določene koristi, predvsem v smislu razbremenitve prejemnika plačil in zmanjšanja tveganj, katerim je izpostavljen plačnik. Ker so (nekateri) funkcionalnosti, ki jih omogočajo oblikovane storitve z dodano vrednostjo, (v podobni obliki) že obstajale v nacionalni shemi direktnih obremenitev, bi uvedba storitev z dodano vrednostjo olajšala in spodbudila migracijo. Ker pa je bil cilj ponudnikov plačilnih storitev v letu 2010 v prvi vrsti zagotoviti čezmejno dosegljivost za direktne obremenitve SEPA, šele za tem pa prehod plačnikov in prejemnikov plačil na uporabo direktnih obremenitev SEPA, implementacija storitev z dodano vrednostjo pri ponudnikih plačilnih storitev do začetka migracije ni bila predvidena. Upoštevajoč, da se bo množična migracija začela v začetku leta 2012, kot smiselno **ocenjujemo** ponovno preučitev nabora storitev z dodano vrednostjo, katerih uvedba bi pripomogla k pospešeni migraciji in uporabi direktnih obremenitev SEPA na splošno.

Posredno bo dodatno spodbudo za uporabo direktnih obremenitev SEPA plačnikom, predvsem z vidika zaupanja v varnost plačilnega instrumenta, pomenila tudi *Uredba o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*. Ta opredeljuje dodatne zahteve na področju direktnih obremenitev v evrih, izpolnjevanje katerih nalaga ponudnikom plačilnih storitev plačnika, predvsem s ciljem plačniku zagotoviti še višjo stopnjo varnosti. Poleg možnosti plačnika, da v celoti prepove izvedbo direktnih obremenitev svojega plačilnega računa, kot to predvidevata že oba trenutno veljavna pravilnika shem direktnih obremenitev SEPA, uredba daje plačniku na voljo tudi nekatere druge možnosti. Prepoved izvedbe direktnih obremenitev je skladno z uredbo tako mogoča tudi le za enega ali več izrecno navedenih prejemnikov plačil oziroma je lahko tudi nasprotno le omejenemu naboru teh dovoljena. Dodatno je tudi predvidena možnost omejevanja (s strani plačnika) višine

---

zneskov posameznih direktnih obremenitev ali njihove vsote s strani ponudnikov plačilnih storitev prejemnikov plačil.

zneska posamezne transakcije, možnost določitve dovoljene periode za izvedbo transakcije ali kombinacije obojega. Hkrati pa za dodatno zaščito plačnika, kadar dogovor med plačnikom in prejemnikom plačila izključuje pravico do povračila že izvršene direktne obremenitve, uredba plačniku daje možnost zahtevati od svojega ponudnika plačilnih storitev, da pred obremenitvijo računa za vsako transakcijo z direktno obremenitvijo preveri, ali je znesek transakcije z direktno obremenitvijo enak znesku, dogovorjenemu v soglasju.

Poleg omenjenih zahtev *Uredba o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih* zapoveduje tudi obvezen zaključek migracije za direktne obremenitve v evrih, in sicer do 1. februarja 2014. Neodvisno od zakonske opredelitve datuma zaključka migracije, pa bo v skladu z načrti nacionalne skupnosti migracija v Sloveniji zaključena že do konca leta 2012²⁶.

Predvsem kot spodbuda določenim prejemnikom plačil, da ponudijo možnost plačila z direktno obremenitvijo SEPA, pa je bil v okviru EPC pripravljen predlog nove opsijske plačilne sheme direktnih obremenitev SEPA, katere ključna lastnost je stalnost višine zneska plačila v času veljavnosti soglasja²⁷. Shema, ki je v fazi razvoja, naj bi bila namenjena predvsem plačilom določenih vrst storitev, pri katerih je mogoče trditi, da je ob upoštevanju njihovih lastnosti zahteva po povračilu s strani plačnika manj upravičena (zavarovalniške storitve, storitve, povezane z igrami na srečo, storitve države oziroma javne uprave). Možnost povračila že izvršenih direktnih obremenitev²⁸ na eni

strani plačniku namreč nudi dodatno stopnjo zaščite in zato predstavlja morebitno dodatno spodbudo pri odločanju za uporabo instrumenta direktnih obremenitev SEPA. Po drugi strani pa za prejemnika plačila predstavlja tveganje, ki izhaja iz morebitne zlorabe pravice do povračila s strani plačnika oziroma njegovega goljufivega ravnanja.

V okviru rednih letnih javnih obravnav pravilnikov shem direktnih obremenitev SEPA je slovenska bančna skupnost v obravnavo EPC v letu 2010 predložila dva predloga za izboljšavo shem, ki se nanašata predvsem na obvladovanje tveganj. Prvi naslavlja tveganja prejemnika plačila in njegovega ponudnika plačilnih storitev, povezana s t. i. R-transakcijami²⁹. V okviru slednjih so posebej problematična povračila sredstev³⁰ iz naslova že izvršenih direktnih obremenitev SEPA preko klirinškega in poravnalnega mehanizma (tj. procesorja), različnega od tistega, ki je bil uporabljen za posredovanje originalnega zahtevka za izvršitev direktne obremenitve. Predlog slovenske bančne skupnosti je predvidel izvedbo R-transakcij v takih primerih na način, ki bi od plačnikovega ponudnika plačilnih storitev zahteval poleg R-transakcije še posredovanje originalnega zahtevka za direktno obremenitev in s tem potrditev upravičenosti izvršitve R-transakcije. Drugi predlog pa je predvidel dopolnitev pravil glede posredovanja R-transakcij na način, da bi udeležencu danega klirinškega in poravnalnega mehanizma bila vedno zagotovljena možnost izvrševanja R-transakcij preko drugega klirinškega in poravnalnega mehanizma. Realizacija predloga, s ciljem preprečiti klirinškemu in poravnalnemu mehanizmu, da udeleženca (na kakršenkoli način) veže nase, bi udeležencem omogočila praktično realizacijo s shemo že predvidene proste izbire klirinškega in

²⁶ Ciljni datum zaključka migracije direktnih obremenitev je povezan z iztekom prehodnega obdobja iz 236. člena *Zakona o plačilnih storitvah in sistemih* za uskladitev poslovanja in pridobitev dovoljenj Banke Slovenije za oblikovanje in upravljanje plačilnega sistema, ki je v primeru plačilnega sistema, ki procesira plačila v skladu s slovensko medbančno plačilno shemo za direktne obremenitve, do 31. decembra 2012.

²⁷ Angl. SEPA Direct Debit Fixed Amount Scheme.

²⁸ Pravica plačnika zahtevati povračilo zneska že izvršene direktne obremenitve izhaja iz *Direktive 2007/64/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007*

o plačilnih storitvah na notranjem trgu, ki je v slovenski pravni red prenesena z *Zakonom o plačilnih storitvah in sistemih*.

²⁹ Transakcije z direktnimi obremenitvami SEPA, pri katerih pride do obdelave izjem (angl. rejects, refusals, returns, reversals, revocations, requests for cancellations, refunds).

³⁰ Angl. refunds.

poravnalnega mehanizma. Ker sta po mnenju EPC predloga slovenske skupnosti izven obsega vsebine sheme, sta bila oba zavrnjena. Ne glede na rezultat pa pobudo nacionalne skupnosti pozdravljamo in kot smiselno **ocenjujemo**, da ponudniki plačilnih

storitev tudi v bodoče izkoriščajo možnost vplivati na razvoj shem direktnih obremenitev SEPA, ponujeno v okviru rednih letnih obravnav pravilnikov shem direktnih obremenitev SEPA.

4.2 PRIPOROČILA GLEDE UVEDBE DIREKTNIH OBREMENITEV SEPA IN MIGRACIJE NANJE

Ponudnikom plačilnih storitev ob začetku migracije direktnih obremenitev **priporočamo**, da pozornost namenijo predvsem širjenju prepoznavnosti plačilnega instrumenta direktnih obremenitev SEPA med uporabniki plačilnih storitev. V prvi vrsti ponudnikom plačilnih storitev sicer **priporočamo** aktivno spodbujanje prejemnikov plačil k prehodu na direktne obremenitve SEPA, kasneje pa tudi ustrezne aktivnosti s ciljem pridobivanja novih uporabnikov (tudi plačnikov) plačilnega instrumenta. Pri tem posebej **priporočamo** poudarjanje prednosti uporabe za plačnike, predvsem z vidika njihove varnosti pri plačevanju z direktno obremenitvijo SEPA, ki jo zagotavljajo sami shemi direktnih obremenitev SEPA in *Uredba o uvajanju tehničnih zahtev za kreditna plačila in direktne obremenitve v evrih*.

Ker bi tudi implementacija možnosti sklepanja e-soglasij za direktne obremenitve SEPA lahko

dodatno spodbudila uporabo instrumenta direktnih obremenitev SEPA, ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da preučijo možnost in upravičenost njene implementacije.

Z namenom olajšati in spodbuditi prehod plačnikov in prejemnikov plačil na direktne obremenitve SEPA, vsem ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** uvedbo že oblikovanih storitev z dodano vrednostjo. Nadalje jim **priporočamo**, da na podlagi analize potreb uporabnikov direktnih obremenitev SEPA nabor storitev z dodano vrednostjo po potrebi tudi razširijo.

Nenazadnje ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da aktivno sodelujejo pri razvoju shem direktnih obremenitev SEPA in izkoriščajo možnost, ponujeno v okviru rednih letnih javnih obravnav pri EPC, za nadgradnjo pravilnikov shem direktnih obremenitev SEPA.

5. SEPA ZA PLAČILNE KARTICE

5.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU SEPA ZA PLAČILNE KARTICE

Kartično okolje v Sloveniji sestoji iz kartičnih shem, procesnih centrov in ponudnikov plačilnih storitev, ki nastopajo tako v vlogi izdajateljev plačilnih kartic (znotraj slovenskih in mednarodnih kartičnih shem) kot v vlogi pridobiteljev prodajnih mest. Vsi ti deležniki morajo svoje poslovanje prilagoditi z namenom zadostiti zahtevam za uresničitev SEPA za plačilne kartice.

Na področju kartičnih shem je Evrosistem opredelil njihovo skladnost z zahtevami SEPA kot izpolnjevanje kriterijev *Kartičnega okvira SEPA*³¹ in kriterijev iz *Stališča Evrosistema do SEPA za kartice*³², povzetih v *Referenčnem okviru za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA*³³. Z namenom zagotoviti želeno transparentnost, boljše razumevanje kartičnega trga v fazi prilagoditev zahtevam SEPA in predvsem oceno napredka pri tem, Evrosistem spodbuja kartične sheme, ki imajo namen postati skladne z zahtevami SEPA, k samoocenjevanju na podlagi *Referenčnega okvira za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA*. Ob tem poziva sheme, da samoocene objavijo na svojih spletnih straneh ter ob vsaki večji spremembi pravil ali poslovnih praks samooceno ponovijo. Evropska centralna banka (v nadaljevanju: ECB) samoocene analizira ter, v kolikor je potrebno, sheme pozove, da samoocene dopolnijo ali pojasnijo razloge za morebitno odstopanje od kriterijev skladnosti.

V Sloveniji je kartična shema Activa na osnovi souporabe blagovnih znamk povezana z mednarodnima kartičnima shemama, in sicer debetne kartice Activa z blagovno znamko Maestro

oziroma VISA-Electron, kreditne kartice Activa pa z blagovno znamko MasterCard oziroma VISA. Activa poleg plačilnih kartic, ki so "co-branded" z mednarodnimi blagovnimi znamkami in skladne s *Kartičnim okvirom SEPA*, izdaja tudi t. i. domačo kartico Activa³⁴, s katero so nakupi mogoči le v Sloveniji. Banka Koper d.d., kot lastnica kartične sheme Activa, je že v letu 2009 pripravila samooceno sheme in jo javno objavila na spletni strani sheme³⁵. Na podlagi poziva Banke Slovenije, je Banka Koper d.d. samooceno v letu 2010 dopolnila. **Ugotavljamo**, da je Banka Koper d.d. s pripravljeno samooceno vsem zainteresiranim deležnikom omogočila vpogled v področja neuskkljenosti kartične sheme Activa s kriteriji *Referenčnega okvira za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA*, z dopolnjeno samooceno pa je Banki Slovenije in ECB predstavila razloge za neuskkljenost ter tako zagotovila potrebno transparentnost na tem področju.

Ocenjujemo, da je izvedba samoocene s strani nacionalnih kartičnih shem ne samo priporočljiva temveč tudi zaželena. Tudi v primeru, da kartična shema ni skladna z vsemi kriteriji *Referenčnega okvira za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA*, samoocena omogoča identifikacijo področij, kjer so prisotna odstopanja, in morebitnih aktivnosti za njihovo odpravo.

K pripravi podrobne samoocene kartične sheme Karanta je bila, kot lastnica sheme, pozvana Nova Ljubljanska banka d.d., ki je samooceno avgusta 2010 pripravila in z njo seznanila Banko Slovenije, slednja pa ECB. Podrobna samoocena kot način zagotavljanja transparentnosti glede (ne)skladnosti je v primeru Karante Banki Slovenije in ECB v

³¹ Angl. *SEPA Cards Framework*; http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=Cards_SCF_006_09_v2_1.pdf.

³² Angl. *The Eurosystem's view of a "SEPA for cards"*; <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemviewsepacards200611en.pdf?ccb9604c9e346663237089270068e009>.

³³ Angl. *Terms of Reference for the SEPA compliance of card schemes*; http://www.ecb.int/paym/sepa/pdf/ToR_SEPA_compliant_card_schemes.pdf?b06e201f7079db359b6bc14f11637f1a.

³⁴ Domača kartica Activa je kreditna kartica, ki ni nadgrajena s standardom EMV in kot taka ni skladna s *Kartičnim okvirom SEPA*.

³⁵ www.activa.si

pomoč pri pojasnjevanju stanja na slovenskem kartičnem trgu kljub dejstvu, da je Nova Ljubljanska banka d.d. septembra 2010 predstavila svoje stališče, da sheme Karanta za zdaj ne bo usklajevala s *Kartičnim okvirom SEPA*. Ključni razlog je predvsem v odločitvi Nove Ljubljanske banke d.d., da kartice Karanta za zdaj ohrani v nespremenjeni funkcionalnosti, kar pomeni, da jih ne nadgradi s čipom in posledično ne uskladi s standardom EMV.

Razlog za takšno odločitev je dejstvo, da je uporaba kartic Karanta omejena zgolj na izvajanje plačil na POS terminalih v Sloveniji, uporaba kartic za dvige na bankomatih in plačevanje preko spleta, kjer se zgodi največ kartičnih zlorab, pa ni mogoča. Omejitev uporabe kartic na zaprto geografsko območje in način njihove uporabe lahko pomenita za izdajatelje kartic minimalne ali celo ničelne stroške iz naslova kartičnih zlorab. Ob odsotnosti kartičnih zlorab je nadgradnja kartic na standard EMV, kot osnovo varnejšega plačevanja na prodajnih mestih in preprečitve kartičnih zlorab, s poslovnega vidika posameznega subjekta lahko tudi neupravičena. O svoji odločitvi in razlogih zanjo je Nova Ljubljanska banka d.d. preko ZBS obvestila tudi EPC, Banka Slovenije pa je s tem seznanila ECB. **Ugotavljamo**, da je v primeru Karante, ko gre za zavestno odstopanje od kriterijev SEPA skladnosti, pomembna transparentnost, ki jo je Nova Ljubljanska banka d.d. zagotovila tako s samooceno kartične sheme kot tudi s pismom EPC.

Ocenjujemo, da je v trenutni situaciji, ko je projekt SEPA na področju plačilnih kartic ob odsotnosti ključnih dejavnikov, tj. tretje vseevropske kartične sheme in dokončnih kartičnih standardov, ki bodo zagotovili konkurenčen kartični trg v pogojih SEPA, v veliki meri še nedorečen in v zaostanku glede na prvotne plane, potrebno poleg političnih ciljev upoštevati tudi odločitve trga, ki so pogojene z ekonomiko posameznih rešitev. Tako ni utemeljeno pričakovati, da bo shema Karanta prenehala obstajati samo zaradi neusklajenosti z vsemi kriteriji

SEPA skladnosti, saj so argumenti Nove Ljubljanske banke d.d. s poslovnega vidika razumljivi.

V povezavi s povabilom (že v letu 2009) Banke Slovenije k pripravi samoocene sheme BA, je Odbor za kartico BA/Maestro v odzivu zapisal, da samostojna kartična shema BA ne obstaja, saj za njen obstoj niso zagotovljeni niti tehnološki niti poslovni in organizacijski pogoji. Ker je BA v slovenskih (tudi npr. v *Nacionalnem programu SEPA v Sloveniji* in *Projekt SEPA v Sloveniji – Prvo poročilo o napredku*) ter v nekaterih dokumentih Evrosistema opredeljena kot kartična shema, je Banka Slovenije z namenom oblikovanja svoje nadaljnje politike do BA in razjasnitve statusa BA, v okviru posvetovanja z ECB opredelila tri kriterije, ki jih mora subjekt, opredeljen kot kartična shema, izpolnjevati. Omenjene kriterije je aplicirala na značilnosti poslovanja/delovanja BA:

- Obstoj pravil kartične sheme, ki določajo delovanje sheme in povzemajo obveznosti deležnikov: pravila, ki se vežejo na poslovanje/delovanje BA, se nanašajo le na ureditev procesiranja t. i. "within the system" transakcij³⁶ in način poravnave med bankami. Pravila s tem, ko ne določajo širše pravne ureditve (ustanovitev in delovanje sheme, razmerja med shemo ter izdajatelji in pridobitelji), ne omogočajo, da bi BA delovala kot samostojna kartična shema;
- Obstoj organa upravljanja, ki določi pravila kartične sheme: v primeru BA je Odbor za kartico BA/Maestro odgovoren le za obravnavo vprašanj, ki se nanašajo na t. i. "within the system" transakcije, in se kot tak ne more obravnavati kot organ upravljanja kartične sheme;
- Obstoj loga oziroma blagovne znamke sheme: pri karticah BA/Maestro je Maestro nosilna blagovna znamka. Oznaka BA je za komitente predvsem marketinškega oziroma

³⁶ V primeru "within the system" transakcij gre za način procesiranja debetnih kartic BA/Maestro, kjer je procesni center tako banke izdajateljice kot banke pridobiteljice Bankart.

informativnega značaja, tj. služi prepoznavnosti debetnih kartic domačih bank na slovenskem trgu, s procesnega vidika pa oznaka pomeni način procesiranja transakcij s plačilno kartico BA/Maestro, kjer je procesni center tako banke pridobiteljice kot banke izdajateljice Bankart.

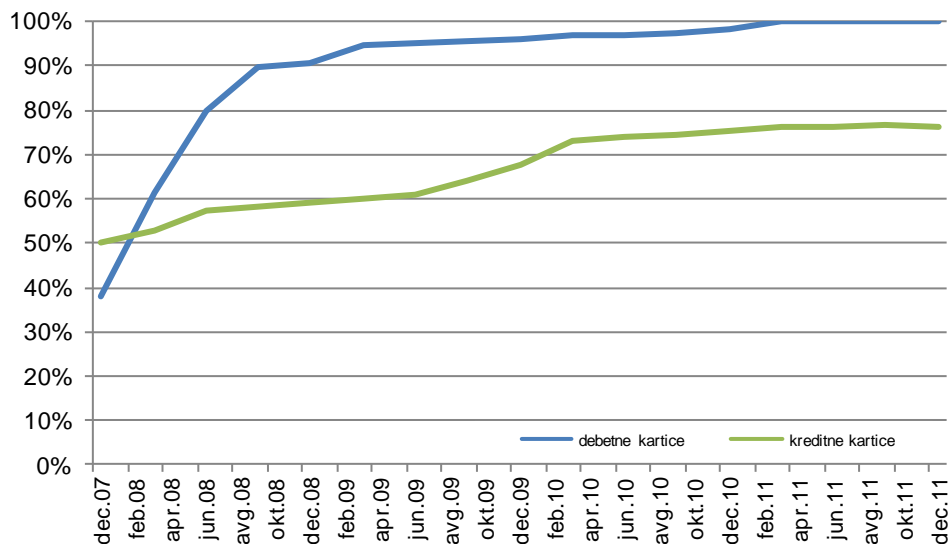
Na podlagi presoje zasnove in delovanja BA nasproti omenjenim kriterijem **ugotavljamo**, da BA teh kriterijev ne izpolnjuje v celoti in zato v primeru BA ne gre za pravo oziroma celovito kartično shemo.

Na področju migracije "starih" plačilnih instrumentov na plačilne instrumente SEPA Evrosistem v svoji vlogi spodbujevalca in usmerjevalca sprememb sledi tudi razvoju in spremlja aktivnosti na področju vzpostavitve SEPA za kartice. Eden izmed kazalnikov skladnosti s SEPA na področju kartic je uveljavitev standarda EMV, kateremu se mora

kartična infrastruktura prilagoditi. Indikatorje, ki spremljajo migracijo plačilnih kartic, bankomatov in POS terminalov na standard EMV v Sloveniji, na četrtnetni ravni ZBS poroča EPC. Kljub temu, da je rok za prilagoditev kartične infrastrukture na nacionalnih ravneh skladno s *Kartičnim okvirom SEPA* potekel že 1. januarja 2011, EPC podatke o migraciji še vedno spremlja, ECB pa jih objavlja na svojih spletnih straneh. V izračunu indikatorja za plačilne kartice so upoštevane večnamenske plačilne kartice³⁷ štiripartitnih shem.

Delež plačilnih kartic (debetnih in kreditnih), skladnih s standardom EMV, je v Sloveniji konec leta 2011 znašal 94,89 % in takrat presegal povprečje EU-27, ki je znašalo 87,72 %. Med debetnimi plačilnimi karticami je delež skladnih z EMV v Sloveniji konec leta 2011 dosegel 100,00 %, med kreditnimi pa 76,44 % (Slika 5).

Slika 5: Indikator prilagoditve debetnih in kreditnih kartic v Sloveniji standardu EMV

Vir: Interni podatki Banke Slovenije.

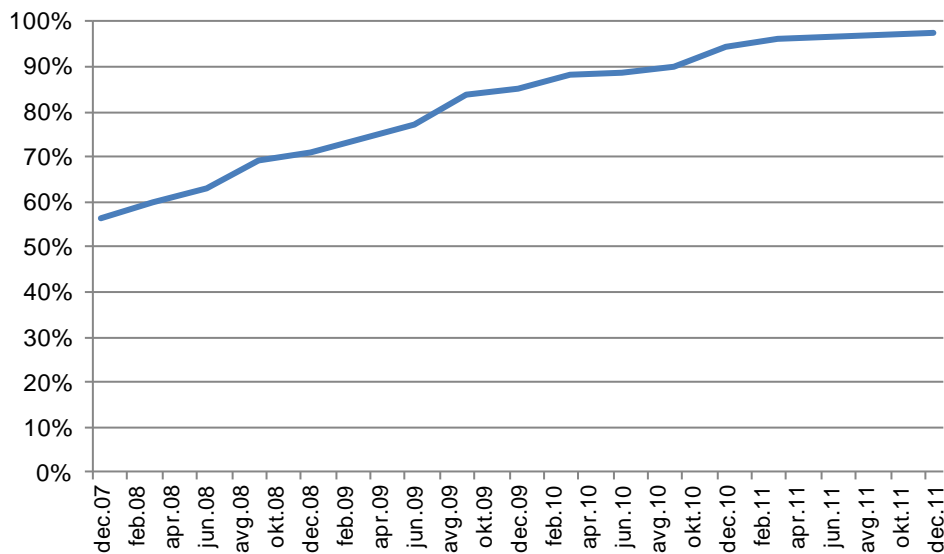
³⁷ Večnamenske plačilne kartice (angl. general purpose cards) so kartice, ki so splošno uporabne za plačevanje nakupov in dvige gotovine in katerih sprejemanje ni omejeno na ožje okolje/področje. Večnamenske plačilne kartice zajemajo debetne in kreditne kartice, niso pa zajete trgovske (trgovska veriga ali trgovski center) kartice.

Kljub dejstvu, da Nova Ljubljanska banka d.d. sheme Karanta za zdaj ne bo usklajevala s *Kartičnim okvirom SEPA* in posledično kartic Karanta ne bo usklajevala s standardom EMV, **ocenjujemo**, da je pomembno, da se v izračunu indikatorja prilagoditve kreditnih in vseh kartic v Sloveniji standardu EMV upoštevajo vse relevantne kartice, tudi kartice Karanta in domače (ne "co-branded") kartice Activa. Le na takšen način

izračunan indikator odraža realno sliko migracije plačilnih kartic na EMV v Sloveniji in je zato z vidika prikazovanja dejanskega deleža migracije na ta standard edini primeren.

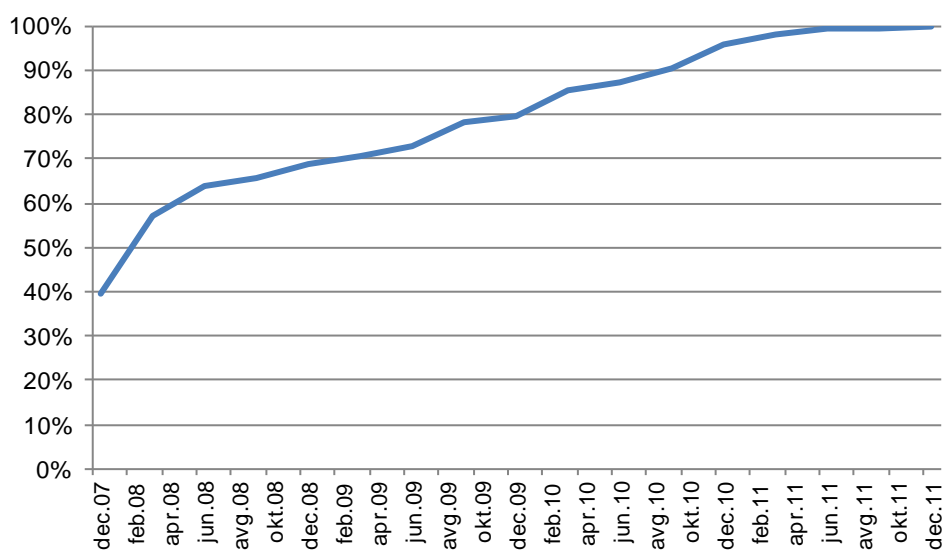
Delež bankomatov, skladnih s standardom EMV (Slika 6), je v Sloveniji konec leta 2011 znašal 97,34 % in takrat presegal povprečje EU-27, ki je znašalo 96,73 %.

Slika 6: Indikator prilagoditve bankomatov v Sloveniji standardu EMV

Vir: Interni podatki Banke Slovenije.

Slika 7: Indikator prilagoditve POS terminalov v Sloveniji standardu EMV

Vir: Interni podatki Banke Slovenije.

Delež na standard EMV prilagojenih POS terminalov (Slika 7) je v Sloveniji konec četrtega kvartala 2011 znašal 99,69 % in takrat presegal povprečje EU-27, ki je znašalo 94,36 %.

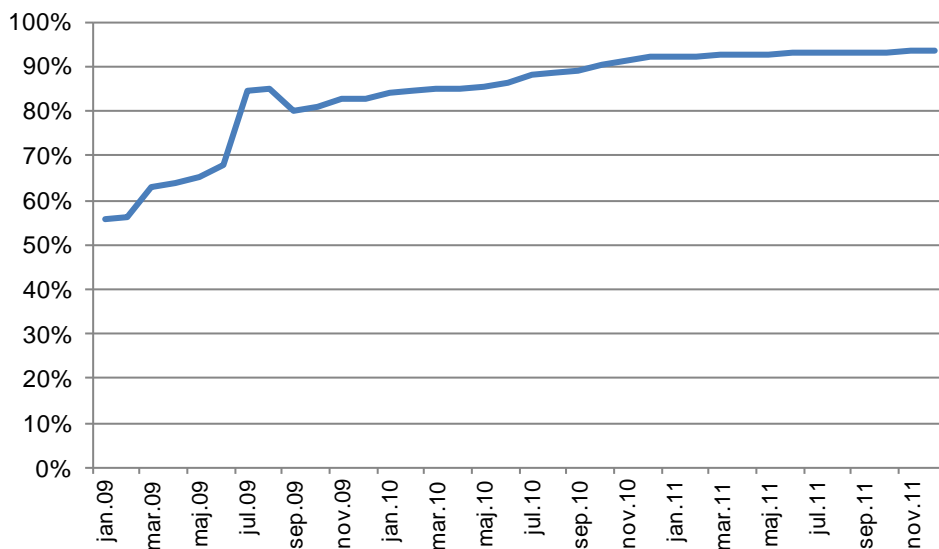
Ugotavljamo, da do v *Kartičnem okviru SEPA* določenega roka za uskladitev kartične infrastrukture s standardom EMV, tj. 1. januarja 2011, slovenski ponudniki plačilnih storitev niso izvedli popolne prilagoditve v nobenem segmentu kartične infrastrukture, do konca leta 2011 pa je bila migracija zaključena le na področju debetnih kartic.

Evrosistem spremlja napredek SEPA za plačilne kartice še na podlagi dveh indikatorjev, izračun katerih temelji izključno na podatkih kartičnih procesnih centrov. Indikator prehoda na EMV odraža delež transakcij EMV³⁸ v skupnem številu vseh kartičnih transakcij (SEPA in ne-SEPA) na

POS terminalih, medtem ko indikator poenotenja uporabe plačilnih kartic znotraj SEPA odraža čezmejno uporabo kartic na POS terminalih (uporaba v drugih državah območja SEPA). Mesečne podatke za izračun indikatorjev za Slovenijo posreduje Banka Slovenije ECB³⁹ na polletni ravni.

Delež transakcij s plačilnimi karticami, skladnimi z EMV, na POS terminalih, skladnih z EMV (Slika 8), je v Sloveniji decembra 2011 znašal 93,37 %, junija 2011 pa 93,12 % in takrat presegal povprečje evroobmočja, ki je znašalo 69,19⁴⁰ %.

Slika 8: Transakcije EMV kot odstotek vseh transakcij na POS terminalih v Slovenji

Vir: Interni podatki Banke Slovenije.

³⁸ Transakcije s plačilnimi karticami, skladnimi z EMV, na POS terminalih, skladnih z EMV.

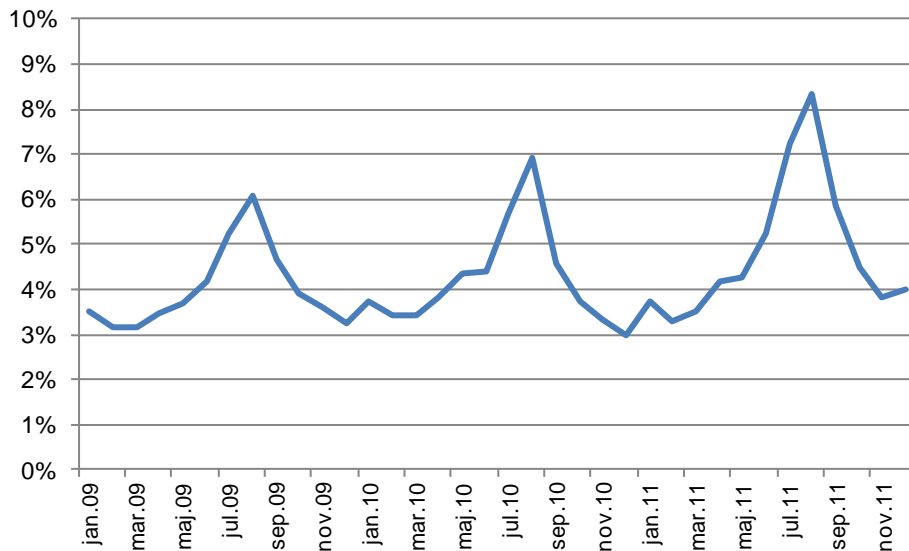
³⁹ ECB indikator prehoda na EMV in indikator poenotenja uporabe plačilnih kartic znotraj SEPA izračunava in na svojih spletnih straneh objavlja le kot indikatorja evroobmočja, medtem ko indikatorje, ki spremljajo migracijo plačilnih kartic, bankomatov in POS terminalov na standard EMV, objavlja po posameznih državah ter kot indikatorje evroobmočja in EU-27.

⁴⁰ Zadnji razpoložljivi podatki ECB glede indikatorja prehoda na EMV in indikatorja poenotenja uporabe plačilnih kartic znotraj SEPA za evroobmočje so za junij 2011.

Delež transakcij na POS terminalih v Sloveniji, izvedenih s plačilnimi karticami, ki niso bile izdane v Sloveniji, je v celotnem številu transakcij na POS

terminalih (Slika 9) decembra 2011 znašal 3,98 %, junija 2011 pa 5,25 % in bil takrat nižji od povprečja evroobmočja, ki je znašalo 6,86 %.

Slika 9: Čezmejne transakcije kot odstotek vseh transakcij na POS terminalih v Sloveniji

Vir: Interni podatki Banke Slovenije.

5.2 PRIPOROČILA NA PODROČJU SEPA ZA PLAČILNE KARTICE

Ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da migracijo na standard EMV na področju kreditnih kartic (tistih, za katere so kartične sheme izrazile nameru za njihovo usklajevanje s standardom EMV), POS terminalov in bankomatov v čim krajšem roku zaključijo. Predvsem na področju bankomatov je, zaradi dodatnega vidika tveganja zlorab (npr. kopiranje podatkov z magnetne steze in dvigovanje gotovine s ponarejenimi karticami ter s tem povezanega prenosa odgovornosti), čimprejšnji zaključek migracije še posebej nujen.

Ponudnikom plačilnih storitev, nacionalnima kartičnima shemama in procesnim centrom **priporočamo**, da aktivno spremljajo dogajanje na področju SEPA za plačilne kartice in tako pripravo novih (npr. *Okvira za procesiranje kartičnih transakcij*⁴¹) kot tudi ažuriranje že obstoječih ključnih dokumentov (npr. *Kartičnega okvira SEPA*) ter še

naprej aktivno sledijo razvoju kartičnih standardov na področju SEPA.

ZBS kot poročevalcu indikatorjev, ki spremljajo migracijo plačilnih kartic, bankomatov in POS terminalov na standard EMV v Sloveniji, **priporočamo**, da z namenom zagotoviti realno sliko migracije na standard EMV v Sloveniji, v izračunu indikatorja prilagajanja kreditnih in vseh plačilnih kartic na ta standard tudi v naprej upošteva vse relevantne plačilne kartice, med drugim tudi kreditne kartice Karanta in domače kartice Activa. Le tako je mogoče zagotoviti odraz dejanskega stanja na nacionalnem trgu oziroma prikazati realno stopnjo migracije na plačilne instrumente SEPA ter zagotoviti konsistentnost in primerljivost različnih indikatorjev, izračunanih iz podatkov, ki jih ZBS poroča EPC, Banka Slovenije pa ECB.

⁴¹ Angl. *Framework for card transaction processing*.

V povezavi z opredelitvijo statusa BA, ZBS oziroma slovenski bančni skupnosti **priporočamo**, da se z namenom pravilne in enotne uporabe terminologije v javnosti (tako doma kot v odnosu do tujine) BA ne

navaja več skupaj z besedno zvezo "kartična shema", ter se posledično ažurirajo relevantne spletne strani in ob priliki tudi relevantni dokumenti.

6. PLAČILNI SISTEMI SEPA

6.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU PLAČILNIH SISTEMOV SEPA

Že samo poslanstvo plačilnih sistemov v SEPA je zagotovitev popolne dosegljivosti vseh udeležencev shem SEPA. To za udeležence pomeni možnost prejema plačil znotraj posamezne sheme na katerikoli račun pri sebi in posredovanja plačil na račune pri kateremkoli drugem udeležencu sheme. Ključni dosežek na področju plačilnih sistemov v Sloveniji v letu 2010 je bila zato zagotovitev dosegljivosti slovenskih ponudnikov plačilnih storitev za čezmejne direktne obremenitve. Konkretna zahteva za čezmejno dosegljivost v shemi direktnih obremenitev namreč izhaja iz *Uredbe o čezmejnih plačilih v skupnosti*⁴² in se nanaša tudi na 21 ponudnikov plačilnih storitev v Sloveniji.

Bankart je z vzpostavitvijo sistemov, ki pomenita vstopno točko do vseevropskega plačilnega sistema STEP2 M-PEDD (za direktne obremenitve SEPA po obeh shemah), slovenskim bankam in hranilnicam omogočil dosegljivost za osnovno (sistem SEPA Eksterni Direct Debit po osnovni shemi SEPA – SEPA EDD CORE) in medpodjetniško shemo SDD (sistem SEPA Eksterni Direct Debit po B2B shemi SEPA – SEPA EDD B2B)⁴³ ter s tem uresničil tri četrtine koncepta, poimenovanega SEPA infrastruktura za mala plačila – SIMP. Tega je v jeseni 2006 oblikovala Banka Slovenije, banke pa so ga sprejele spomladi 2007.

Podobno kot v Bankartovem sistemu SEPA Eksterna Kreditna Plačila (SEPA EKP; namenjen je procesiranju čezmejnih kreditnih plačil SEPA), je tudi v SEPA EDD Banka Slovenije prevzela t. i. vlogo agentske banke. To pomeni, da kot

neposredni udeleženec plačilnega sistema STEP2 M-PEDD udeležencem sistemov SEPA EDD CORE in SEPA EDD B2B omogoča posredno udeležbo v vseevropskem sistemu. Vloga Banke Slovenije je pomembna predvsem zaradi ohranjanja enakih možnosti vseh bank in hranilnic v Sloveniji z vidika nevtralnega dostopa do plačilnih sistemov⁴⁴.

Z zagotovitvijo čezmejne dosegljivosti za direktne obremenitve SEPA imajo slovenske banke in hranilnice možnost doseči račune dolžnikov pri skoraj 4.000 drugih ponudnikih plačilnih storitev v SEPA (velja za osnovno shemo SDD, število je nekaj manjše pri medpodjetniški shemi), prav tako pa lahko svojim strankam ponudijo poravnavo obveznosti z direktno obremenitvijo praktično kateremukoli upniku znotraj območja SEPA. V skladu z zagotovljeno dosegljivostjo je Bankart – kot mehanizem kliringa in poravnave – ažuriral svojo samooceno⁴⁵ nasproti *Referenčnemu okviru za skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA*⁴⁶, ki ga je Evrosistem pripravil v letu 2008.

Drugi mejnik v razvoju plačilnih sistemov SEPA v času od izdaje dokumenta *Projekt SEPA v Sloveniji – Prvo poročilo o napredku* pa predstavlja vzpostavitev domačih plačilnih sistemov za direktne obremenitve SEPA v letu 2011. Plačilna sistema SEPA Interni Direct Debit po osnovni shemi SEPA (SEPA IDD CORE) in SEPA Interni Direct Debit po B2B shemi SEPA (SEPA IDD B2B), za katerih oblikovanje (v imenu udeležencev) in upravljanje je Bankart dovoljenja Banke Slovenije pridobil 15. novembra 2011, predstavljata zadnji gradnik SIMP.

⁴² *Uredba o čezmejnih plačilih v Skupnosti* zahteva, da je ponudnik plačilnih storitev plačnika, ki je dosegljiv za nacionalne transakcije z direktnimi obremenitvami v evrih (kjer je plačnik potrošnik), dosegljiv tudi za transakcije z direktnimi obremenitvami v evrih, ki jih sproži prejemnik plačila preko ponudnika plačilnih storitev, ki se nahaja v katerikoli državi članici.

⁴³ Trenutno (tj. 12. marca 2012) je v SEPA EDD CORE 19 udeležencev, v SEPA EDD B2B pa 10.

⁴⁴ Alternativa bi za banke in hranilnice bila draga neposredna udeležba v vseevropskem plačilnem sistemu ali pa posredna udeležba preko konkurenčne poslovne banke.

⁴⁵ http://www.bankart.si/Static/upload/File/Bankart_SIMP_Self-Assessment_2010.pdf

⁴⁶ <http://www.ecb.int/paym/sepa/about/compliance/html/tor.en.html>

Vzpostavitev domačih plačilnih sistemov za procesiranje plačil v skladu z vseevropskima shemama v tem primeru (za razliko od kreditnih plačil) ni utemeljena z višjo ravniyo storitve pri procesiranju (saj domača sistema zagotavljata enako raven storitev kot vseevropski, pri čemer so transakcije obdelane enkrat dnevno, večja frekvenca pa zaradi pravil shem niti ni mogoča), temveč predvsem z nižjimi stroški procesiranja in finančnih jamstev. Plačilna sistema SEPA IDD CORE in SEPA IDD B2B, ki temeljita na multilateralnem netiranju obveznosti in terjatev udeležencev v sistemu, namreč predstavljata "zaprto skupino", znotraj katere je lažje vzpostaviti jamstveno shemo za primer neporavnave obveznosti s strani kateregakoli udeleženca.

Obseg plačil v sistemih SEPA EDD in SEPA IDD (po obeh shemah SDD) je zaradi dejstva, da gre v primeru čezmejnih direktnih obremenitev SEPA za povsem novo storitev in ne (zgolj) za migracijo na nov standard, ter da se migracija direktnih obremenitev v domačem okolju še ni začela, zanemarljiv. Še v letu 2012 pa bo migracija direktnih obremenitev iz Zbirnega centra Bankarta (v plačilni sistem SEPA IDD CORE) zaključena, saj se na podlagi določb *novela Zakona o plačilnih storitvah in sistemih* (v nadaljevanju: *ZPlaSS-B*) podaljšano prehodno obdobje za uskladitev plačilnih sistemov v primeru plačilnega sistema, ki procesira plačila v skladu s slovensko medbančno plačilno shemo za direktne obremenitve, izteče 31. decembra 2012. S tem bo Zbirni center Bankarta dokončno ugasnil.

V segmentu kreditnih plačil je potekala konsolidacija delovanja sistemov, ki obstajata od leta 2009 – SEPA EKP za dostop do vseevropskega sistema za kreditna plačila SEPA STEP2 SCT ter SEPA Interna Kreditna Plačila (v nadaljevanju: SEPA IKP), ki je domači plačilni sistem za kreditna plačila malih vrednosti (do 50.000 EUR). Hkrati je potekala migracija kreditnih plačil iz Zbirnega centra Bankarta v plačilni sistem SEPA IKP. Ta je bila v skladu z *ZPlaSS-B*, ki je podaljšal splošno prehodno obdobje

za uskladitev plačilnih sistemov, ki so delovali pred uveljavitvijo ZPlaSS, do 31. decembra 2011⁴⁷, v letu 2011 na ravni plačilnih sistemov zaključena, kar je omogočilo prenehanje procesiranja kreditnih plačil v Zbirnem centru Bankarta. Na ta način se dosejajo koristi SEPA tudi v domeni procesiranja, kjer manj sistemov – zaradi pomembnih ekonomij obsega – pomeni manj stroškov na enoto (obdelano transakcijo).

SEPA EKP in SEPA IKP tako beležita trdno rast števila in vrednosti transakcij (Slika 10 in Slika 11). V primeru sistema SEPA EKP je naraščanje števila in vrednosti plačil mogoče pripisati tako migraciji čezmejnih plačil, obdelanih v medbančnih plačilnih sistemih, na kreditna plačila SEPA (migracija plačil iz Skupne vstopne točke Banke Slovenije, ki je omogočala dostop do vseevropskega plačilnega sistema STEP2 XCT; ta je prenehal delovati 5. decembra 2011), kot tudi migraciji iz korespondenčnega bančništva v formalne plačilne sisteme. Vseevropski plačilni sistemi namreč zagotavljajo vsaj tako široko, vendar mnogo racionalnejšo dosegljivost drugih ponudnikov plačilnih storitev v SEPA, kot to omogoča korespondenčna mreža. Rast obsega transakcij v plačilnem sistemu SEPA IKP je prav tako posledica migracije (trajnih nalogov, posebnih položnic in direktnih odobritev iz Zbirnega centra Bankarta). Zaključek migracije se je odrazil⁴⁸ v več kot podvojitvi števila plačil v plačilnem sistemu SEPA IKP (vrednost se je zaradi "vstopa" plačilnih nalogov, ki so zamenjali posebne položnice, kjer gre v povprečju za majhne zneske, povečala precej

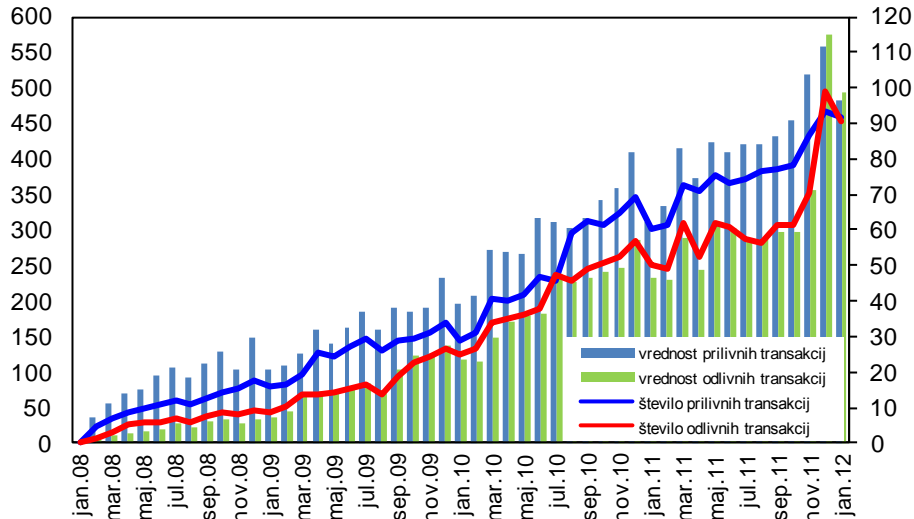
⁴⁷ Banka Slovenije je tekom zakonodajnega postopka ocenila, da premik zahteve za usklajenost plačilnih sistemov z zahtevami ZPlaSS na kasnejši datum (prej 30. april 2011) v primeru Zbirnega centra Bankarta sicer pomeni določena tveganja v delovanju tega (neusklajenega) plačilnega sistema, vendar pa bi bilo zaradi načrtovane migracije v plačilne sisteme SEPA ter njene pričakovane dinamike usklajevanje za relativno zelo kratek čas, ob upadanju števila transakcij v teh sistemih, neracionalno in ekonomsko neupravičeno.

⁴⁸ Predvsem učinek migracije posebnih položnic in direktnih odobritev se je v celoti odrazil v povečanju števila (in vrednosti) plačil v plačilnem sistemu SEPA IKP šele po ukinutvi procesiranja teh plačilnih instrumentov v Zbirnem centru Bankarta konec leta 2011, tj. v januarju 2012.

manj), ob tem pa dodaten potencial za procesiranje v formalno urejenem plačilnem sistemu še vedno predstavljajo tudi plačila (predvsem nekatere

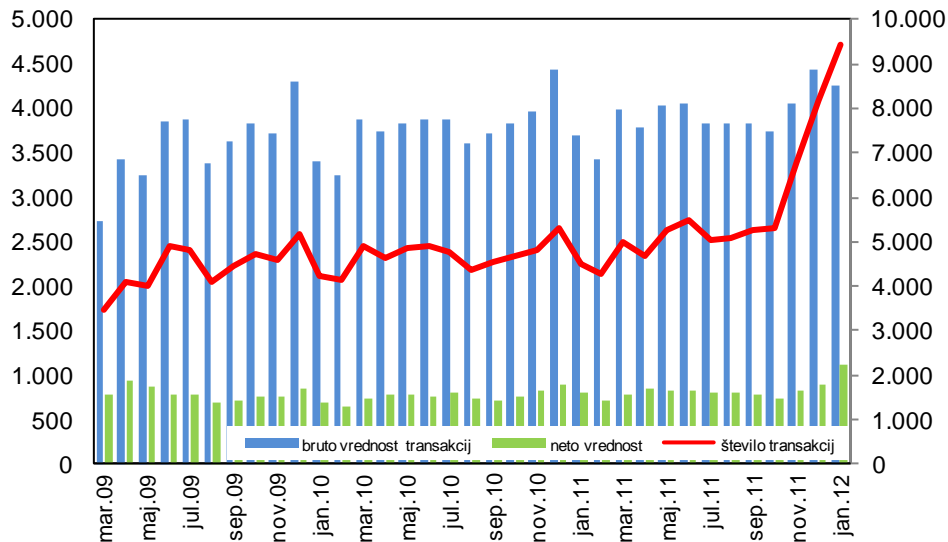
direktne odobritve), ki so še obdelana v okviru bilateralnih odnosov komitentov s ponudniki plačilnih storitev.

Slika 10: Število (v tisočih; desna skala) in vrednost (v mio EUR; leva skala) transakcij, obdelanih v sistemu SEPA EKP po mesecih

Vir: Bankart.

Slika 11: Število (v tisočih; desna skala) in vrednost (v mio EUR; leva skala) transakcij, obdelanih v plačilnem sistemu SEPA IKP po mesecih

Vir: Bankart.

S ciljem ohraniti raven plačilnih storitev za končne uporabnike, bo (predvsem z namenom zagotovitve pravočasnega procesiranja množičnih plačil iz naslova pokojnin) po načrtih bančne skupnosti do

konca leta 2012 v sistemu SEPA IKP uveden dodaten (skupaj šesti) jutranji poravnalni presek (ob 6:00), s poravnavo plačil takoj po odprtju plačilnega sistema TARGET2, v katerem se odvija končna

poravnava v centralnobančnem denarju. Za to spremembo bodo udeleženci sistema morali pridobiti še dovoljenje Banke Slovenije za spremembo pravil plačilnega sistema.

Na splošno **ugotavljamo**, da je projekt SIMP potekal ustrezno. Čeprav je tekom projekta prišlo do nekaterih zamikov rokov, pa so bili vsi ključni – z zakonodajo pogojeni – mejniki doseženi pravočasno. Glede vladanja projektu SIMP **ugotavljamo**, da se je nadaljevala dobra praksa dela z veliko vlogo Projektnega sveta SIMP (na področju projektnih aktivnosti), ki je z zaključkom projektne faze svoje delo praktično zaključil, in Odbora SIMP (obravnavava vprašanj, povezanih z delovanjem delujočih sistemov). Močna vloga obeh teles, ki predstavljata oz. sta predstavljali udeležence infrastrukture SIMP, je bila posebej pomembna v času migracije iz starih sistemov v nove, s ciljem zagotoviti, da so nove rešitve vpeljane kar najbolj racionalno ter v skladu z zahtevami in potrebami udeležencev.

Ugotavljamo tudi, da delovanje sistemov znotraj infrastrukture SIMP poteka ustrezno in brez posebnosti.

Ob tem vseeno **ugotavljamo**, da Bankart, ki je bil oktobra 2007 izbran na razpisu ZBS za procesiranje plačil SEPA, v sistemih, ki sestavljajo infrastrukturo SIMP, še ni izpolnil vseh kriterijev razpisa, ki so bili splošno opredeljeni kot "najmanj ohranitev tedanje ravni plačilnih storitev". Tako še ni mogoča povezljivost udeležencev sistemov s SIMP preko omrežja SWIFT, kar je bilo mogoče v plačilnem sistemu Banke Slovenije Žiro kliring, ki ga je SEPA IKP nadomestil. Čeprav udeleženci SIMP odsotnosti alternativnega načina povezljivosti (mogoča je samo preko lastniškega omrežja B-net) ne izpostavljajo kot pomembno pomanjkljivost, pa to ne predstavlja zgolj neizpolnitve razpisnih pogojev, temveč tudi potencialno strateško pomanjkljivost v procesih evropske integracije in konsolidacije mehanizmov kliringa in poravnave.

Ob vsem doseženem pa **ocenjujemo**, da je - predvsem z vidika vizije in strategije razvoja infrastrukture SIMP ter njenega ustreznega pozicioniranja v okolju SEPA - vloga Bankarta preveč pasivna. Pričakovati je mogoče, da se bo konsolidacija na področju procesiranja plačil v okolju SEPA nadaljevala. Vseevropski plačilni sistem STEP2 SCT od februarja 2012 že ponuja 4 poravnalne cikle, s čimer z vidika hitrosti obdelave in poravnave plačil izginja primerjalna prednost plačilnega sistema SEPA IKP. Ob tem je v prihodnosti mogoče pričakovati tudi upad (fiksni) stroškov neposredne udeležbe v (vse)evropskih plačilnih sistemih, zato se bodo zaradi uveljavljenosti ključnega načela ločitve sheme od procesiranja plačil znotraj posamezne sheme in zagotovljene vseevropske dosegljivosti, udeleženci plačilnih sistemov pri izbiri procesorja odločali predvsem na podlagi stroškov procesiranja. Ti stroški so zaradi ekonomij obsega, ki so za procesiranje plačil tipične, bistveno nižji v infrastrukturah, ki uspejo pridobiti večji obseg transakcij.

Ugotavljamo namreč, da je Bankart z vidika procesiranja plačil v shemah SEPA usmerjen praktično izključno k obstoječim udeležencem svojih (plačilnih) sistemov, tj. slovenskim bankam in hranilnicam. **Ugotavljamo** tudi, da je Bankart ena redkih evropskih klirinških hiš, ki ne sodeluje v Evropskem združenju klirinških hiš (angl. European Automated Clearing House Association – EACHA), v okviru katerega se odvijajo aktivnosti, povezane z integracijo sektorja kliringa in poravnave v Evropi⁴⁹.

Ugotavljamo tudi, da so bile aktivnosti protokoliranja odnosa med Bankartom, kot ponudnikom plačilne infrastrukture, in ZBS, na katerega razpisu je bil Bankart izbran za procesiranje plačil SEPA, ki jih je Banka Slovenije

⁴⁹ Banka Slovenije je preučitev upravičenosti morebitnega sodelovanja v EACHA Bankartu priporočila že v dokumentu *Projekt SEPA v Sloveniji - Prvo poročilo o napredku*.

priporočila v dokumentu *Projekt SEPA v Sloveniji - Prvo poročilo o napredku*, sicer začete, vendar prekinjene in nedokončane. **Ocenjujemo**, da je potrebno odnos navkljub zaključku projekta SIMP

ustrezno formalizirati, saj se bodo aktivnosti, ki bodo zadevale obe okolji (predvsem ob nadaljnjem razvoju plačilnih instrumentov in uvajanju novih storitev), nadaljevale tudi v prihodnosti.

6.2 PRIPOROČILA NA PODROČJU PLAČILNIH SISTEMOV SEPA

S ciljem dokončne zagotovitve transparentnosti glede odgovornosti za izvedbo aktivnosti znotraj delovnih teles pod okriljem ZBS ter aktivnosti Bankarta in udeležencev sistemov znotraj infrastrukture SIMP, kar bo prispevalo k še večji učinkovitosti dela na področju plačilnih sistemov v bančnem sektorju v Sloveniji, Bankartu in ZBS **priporočamo** formalno protokoliranje odnosa med obema okoljema oz. institucijama. Na ta način ne bo moglo priti do podvajanja naporov in/ali "sivih con" pri aktivnostih različnih deležnikov.

Bankartu, ki se je zavezal v pogojih SEPA zagotoviti kontinuiteto obstoječih praks pri izvajanju plačilnih storitev v državi, ki jih je zagotavljal plačilni sistem Žiro kliring, ponovno - tudi v luči integracije klirinške in poravnalne infrastrukture v Evropi - **priporočamo**, naj v nadaljevanju razvoja infrastrukture SIMP ponovno oceni upravičenost vzpostavitve dostopa do SIMP tudi preko infrastrukture SWIFT.

Bankartu tudi **priporočamo**, da po zaključku projekta SIMP prevzame ustrezno vlogo z vidika vizije in strategije razvoja infrastrukture SIMP in njenega pozicioniranja v okolju SEPA.

V tem kontekstu tudi ponavljamo **priporočilo** Bankartu, da preuči upravičenost morebitnega

sodelovanja v EACHA. Dodatno pa **priporočamo**, da Bankart preuči možnosti sodelovanja v Klirinškem in poravnalnem forumu EPC (angl. EPC Clearing and Settlement Forum), saj tudi ta nudi platformo za sodelovanje klirinških hiš na integriranem trgu.

Vezano na zgornja priporočila, Bankartu tudi **priporočamo**, da proaktivno spodbuja in usmerja delo Odbora SIMP, kot posvetovalnega in odločitvenega telesa, ki predstavlja in zastopa interese udeležencev SIMP, in ne nastopa zgolj v vlogi izvrševalca njegovih sklepov. Bankartu zato **priporočamo**, da pripravi in udeležencem predstavi srednjeročno in dolgoročno vizijo ter strategijo delovanja v vseevropskem okolju in procesih integracije, ki jih zaznamujejo velike ekonomije obsega in z njimi povezana konsolidacija procesiranja plačil znotraj vseevropskih plačilnih shem SEPA.

Upoštevajoč značaj klirinške in poravnalne infrastrukture, ki je podvržena neprestanemu razvoju, za konec Bankartu, kot upravljavcu SEPA skladne plačilne infrastrukture, **priporočamo**, da tudi v naprej redno ažurira samooceno nasproti *Referenčnemu okviru za skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA* ter jo vsakokrat javno objavi.

7. KOMUNIKACIJA NA PODROČJU SEPA

7.1 STANJE IN OCENA KOMUNIKACIJSKIH AKTIVNOSTI NA PODROČJU SEPA

V letu 2010 je bila v okviru ZBS komunikacija na področju SEPA vezana predvsem na uvedbo obrazca UPN in direktnih obremenitev SEPA. Komunikacijske aktivnosti so vključevale organizacijo dogodkov za splošno in strokovno javnost (seminar, posvet, tiskovna konferenca) ter objavo sporočil za javnost v medijih. Poleg zgibanke o obrazcu UPN, namenjene v pomoč plačnikom pri izpolnjevanju obrazca, so bila pripravljena tudi druga komunikacijska gradiva v zvezi z migracijo na kreditna plačila SEPA, namenjena informiranju komitentov s strani posameznih bank.

Na splošno **ocenjujemo**, da so bila komunikacijska gradiva, namenjena informiranju splošne in strokovne javnosti, v smislu informiranja o novostih, ki jih prinaša SEPA, strokovno dobro pripravljena, vendar hkrati ne tudi dovolj promocijsko naravnana. Kot v primeru kateregakoli drugega produkta ali storitve, lahko (med drugim) dosledna uporaba logotipa v komunikacijskih gradivih, namenjenih informiranju javnosti, pripomore k promociji in razpoznavnosti tudi plačilnih produktov in storitev SEPA, vendar **ugotavljamo**, da bi lahko bila ta možnost v Sloveniji bolje izkoriščena. Ključna za uveljavitev rešitev SEPA je ustrezna komunikacija s ciljnim skupinami uporabnikov plačilnih storitev, ki pa ne bi smela predstavljati zgolj informiranja o dejstvih kot posledici odločitev ponudnikov plačilnih storitev, temveč predvsem z izpostavljanjem prednosti prehoda na vseevropske plačilne instrumente SEPA pripomoči h graditvi pozitivne podobe SEPA.

Ocenjujemo, da je podporna skupina za komunikacije v okviru projekta SEPA pri ZBS v letu 2010 (v primerjavi s predhodnim letom) prevzela potrebno pobudo glede izvajanja nalog, za katere je pravzaprav pristojna. Kljub temu pa **ugotavljamo**, da je odsotnost stalnega vodje skupine iz vrst ponudnikov plačilnih storitev, ki bi strokovno in

celovito usmerjal aktivnosti podporne skupine za komunikacije, vendarle zavirala delo na področju komunikacij. To se je pokazalo, ko je, po ukititvi profesionalnega zunanjega projektnega vodenja, v okviru katerega je bilo "neformalno" vodeno tudi delo podporne skupine za komunikacije, namesto intenziviranja, delo na področju komunikacij v letu 2011 praktično v celoti zastalo.

Nadalje **ugotavljamo**, da oviro pri učinkovitem komuniciranju z javnostmi predstavlja tudi splošno slabo poznavanje vsebin SEPA v okviru podporne skupine za komunikacije. Posledica tega je bila pogosto dolgotrajna priprava komunikacijskih gradiv, rezultat pa prepozno komuniciranje. **Ugotavljamo**, da prav to v fazi, ko je bilo in je še komuniciranje najpomembnejše, ni primerno in celo kaže na to, da pomen komunikacije, kot ključne aktivnosti za doseg zastavljenih ciljev SEPA, še vedno ni primerno vrednoten.

Štiri leta po uvedbi kreditnih plačil SEPA in več kot dve leti po uvedbi direktnih obremenitev SEPA večina uporabnikov plačilnih storitev še vedno ni seznanjena niti z osnovami SEPA niti ne razume razsežnosti projekta SEPA. To je posledica ne samo neustrezne komunikacije na nacionalni ravni, za katero **ocenjujemo**, da je najšibkejši člen znotraj projekta SEPA v Sloveniji, temveč tudi izključenosti uporabnikov iz začetnih faz oblikovanja produktov in rešitev v okviru projekta.

Z namenom vključiti predstavnike končnih uporabnikov v projekt SEPA na nacionalni ravni in predvsem z namenom vzpostaviti dialog z njimi, je bil pod okriljem ZBS, tudi na podlagi priporočil Banke Slovenije, oživilen Nacionalni forum SEPA, kot posvetovalno telo, namenjeno obravnavi vsebin, povezanih s SEPA. Poleg predstavnikov ZBS, bank in hranilnic, Bankarta ter Banke Slovenije, so v njem še predstavniki potrošniških in zavarovalniških

organizacij, Urada za varstvo konkurence, Agencije za javnopravne evidence in storitve, trgovinske, gospodarske, kmetijske in obrtne zbornice, Ministrstva za finance in organov v njegovi sestavi ter predstavniki kartičnih shem in kartičnih procesnih centrov. Še bolj kot priložnost za informiranje nebančnih deležnikov o novostih na področju SEPA v nacionalnem okolju in širše, predstavlja Nacionalni forum SEPA stičišče ponudnikov in uporabnikov plačilnih storitev in priložnost za odprt dialog med njimi. V tem oziru oživitve Nacionalnega foruma SEPA **ocenjujemo** kot pozitivno in nadalje **ugotavljamo**, da uresničuje svoj osnovni namen. V okviru Nacionalnega foruma SEPA imajo tako tudi uporabniki plačilnih storitev možnost aktivno sodelovati v procesih uresničevanja nacionalnih ciljev, povezanih z migracijo, ter prispevati h konstruktivnemu iskanju možnihboljšav procesa migracije.

V letu 2010 je bila, tudi na podlagi priporočil Banke Slovenije, preoblikovana osrednja spletna stran projekta www.sepa.si. Prenovo spletne strani, ki je bila nujna, **ocenjujemo** kot ustrezno, saj uporabnikom omogoča brskanje po vsebinah z več funkcionalnosti in preglednosti kot prej. Kot osrednja nacionalna spletna stran, namenjena informiranju o SEPA, pa mora ciljnim javnostim zagotoviti ne samo najpomembnejše, temveč vse informacije, vezane na SEPA. To zahteva ustrezne resurse ter vzpostavitev mehanizmov, ki bodo zagotavljali dovolj pogosto in predvsem pravočasno ažuriranje objavljenih vsebin. Dokler to ne bo zagotovljeno, potencial, ki ga omogoča splet, kot eno izmed najučinkovitejših komunikacijskih orodij, ne bo izkoriščen v celoti. Kot neprimerno **ocenjujemo**, da spletna stran ni (vsaj v zoženem obsegu) na voljo tudi v angleškem jeziku, še posebej ob upoštevanju statistik dostopa do spletne strani, ki kažejo, da spletno stran obiskujejo tudi uporabniki iz tujine. Zanimanje tujih subjektov velja izkoristiti, saj SEPA, podprta z enotno zakonodajo na področju plačil, z uvedbo enotnih standardov in poenotenjem plačilnih instrumentov, ponudnikom plačilnih storitev

omogoča ponudbo plačilnih storitev ne samo znotraj države, temveč tudi širšemu krogu uporabnikov plačilnih storitev znotraj evropske skupnosti.

Poleg komunikacije, ki se izvaja na centralizirani ravni, je pomembno tudi ciljno komuniciranje posameznih ponudnikov plačilnih storitev s svojimi komitenti preko ustaljenih kanalov, predvsem spletnih strani, elektronskih obvestil in mesečnih izpiskov o prometu in stanju na računu. Pri tem je ključno, da ciljne skupine uporabnikov plačilnih storitev dobijo ustrezne, celovite, pravočasne in predvsem sebi prilagojene informacije o ključnih značilnostih in prednostih uporabe vseevropskih plačilnih storitev in produktov SEPA.

Informacije o SEPA na spletnih straneh posameznih ponudnikov plačilnih storitev – z izjemo nekaterih – so težko dostopne ali celo pomanjkljive. S tem, ko uporabnik nima možnosti dostopa do vsebin SEPA z naslovne spletne strani, ponudniki plačilnih storitev že predpostavljajo določeno stopnjo znanja uporabnika zgolj za to, da se uspe znajti med vsebinami, objavljenimi na spletnih straneh ponudnikov plačilnih storitev. Z vidika pomena projekta **ocenjujemo** kot nujno, da vsi ponudniki plačilnih storitev omogočijo svojim komitentom enostaven dostop do podrobnih vsebin SEPA. V nasprotnem primeru lahko tudi vzbujajo vtis nepomembnosti zadevnih vsebin. Nekateri ponudniki plačilnih storitev sicer na svojih spletnih straneh navajajo osrednjo spletno stran projekta kot vir celovitih in ažurnih informacij o SEPA. Predvsem zato je pomen rednega ažuriranja vsebin, ki se na njej nahajajo, še toliko večji.

Komunikacija o SEPA se sicer trenutno osredotoča predvsem na raven ponudnik plačilnih storitev – uporabnik plačilnih storitev. Ob tem pa, upoštevajoč regulatorne posege v procese SEPA, v prihodnje aktivnejša vloga javnih oblasti tudi na področju komunikacije z javnostmi o vsebinah SEPA ni izključena.

7.2 PRIPOROČILA GLEDE KOMUNIKACIJSKIH AKTIVNOSTI NA PODROČJU SEPA

V fazi, ko si ponudniki plačilnih storitev prizadevajo spodbuditi in v skladu z načrti zaključiti migracijo, je komunikacija najpomembnejše orodje za dokončno uresničitev SEPA v Sloveniji. Ključ ustrezne komunikacije je jasnost glede končnih datumov migracije in prilagoditev jezika ciljnim javnostim. Namesto osredotočanja zgolj na tehnične vidike migracije, ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** izpostavljanje prednosti SEPA za uporabnike in potencialnih koristi zanje iz naslova (čim hitrejšega) zaključka migracije. Prav tako **priporočamo**, da za promocijo in širjenje razpoznavnosti SEPA ponudniki plačilnih storitev uporabljajo logotip SEPA, kot prepoznavni simbol integriranega in konkurenčnega vseevropskega trga plačil.

Upoštevač neaktivnost na področju komunikacije o SEPA na nacionalni ravni v letu 2011 in dejstvo, da v Sloveniji SEPA še ni dokončno vzpostavljena, ZBS **priporočamo** čimprejšnje konsolidiranje aktivnosti na področju komunikacije o SEPA. Ključno pri tem je, da mora biti najmanj do zaključka projekta SEPA tako kot ostala področja – v skladu z *Nacionalnim programom SEPA v Sloveniji* – tudi področje komunikacije ustrezno vodeno.

Prav tako **priporočamo**, da sodelovanje drugih delovnih in podpornih skupin pri aktivnostih, povezanih s komuniciranjem o SEPA, ostane stalna

praksa. Takšen način dela bo omogočil izrabo znanja članov osnovnih delovnih skupin, pri čemer mora izvajanje komunikacije na ravni nacionalnega projekta biti prvenstveno naloga podporne skupine za komunikacije. Rezultat takšnega usklajenega načina dela pa mora vedno biti pravočasno, kvalitetno in celovito komuniciranje z javnostmi.

V zvezi z Nacionalnim forumom SEPA ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** preučitev sestave Nacionalnega foruma SEPA in po potrebi tudi njegovo razširitev. Glede na aktivno udejstvovanje Evropskega združenja poslovnih finančnikov v procesih SEPA na evropski ravni v okviru EPC, **priporočamo** najmanj razširitev sestave Nacionalnega foruma SEPA s predstavnikom Združenja poslovnih finančnikov Slovenije, kot člana Evropskega združenja poslovnih finančnikov. **Priporočamo**, da si ponudniki plačilnih storitev v okviru Nacionalnega foruma SEPA še naprej prizadevajo voditi dialog z nebančnimi deležniki, slednjim pa **priporočamo**, da izkoristijo priložnost, ponujeno za dialog s ponudniki plačilnih storitev, in se še aktivneje vključijo v procese vzpostavitve SEPA v Sloveniji.

Za konec ZBS **priporočamo**, da večjo pozornost posveča osrednji spletni strani SEPA ter v sodelovanju z vsemi delovnimi in podpornimi skupinami prevzame skrb za njeno redno ažuriranje.

8. eSEPA

8.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU ESEPA

Cilj vzpostavitve SEPA ni samo ustvariti integriran trg plačilnih storitev v evrih, temveč je SEPA tudi sinonim za inovativnost. Razvoj inovacij na področju plačevanja je logična posledica napredka na področju informacijske in komunikacijske tehnologije ter vzporednega vzpona generacije "vedno manj tradicionalnih" potrošnikov. Namen iniciative, poznane kot eSEPA, ki zajema elektronska in mobilna plačila (e-plačila in m-plačila), je skozi internet in mobilni telefon, uporaba katerih je že davno prerasla njun primarni namen osnovnega komunikacijskega sredstva, ponuditi dostopne kanale za plačevanje – kadarkoli, kjerkoli in kamorkoli znotraj SEPA. Vseevropske storitve e-plačil in m-plačil, ki bodo temeljile na osnovnih plačilnih instrumentih SEPA, bodo uporabnikom zagotavljale enostavne, privlačne in varne načine plačevanja.

Pojem e-plačil zajema plačila, ki jih preko spletne strani trgovca sproži plačnik (kupec). Kupec je po izboru zadevne metode plačila za spletni nakup preusmerjen v svojo elektronsko banko, kjer zgolj potrdi samodejno (na osnovi prej – preko spleta – vnesenih podatkov s strani kupca) generiran plačilni nalog. Opredelitev e-plačil ne ločuje med uporabljenim kanalom za iniciacijo plačila (npr. prenosnik, mobilni telefon...), dokler prenos podatkov za izvedbo in potrditev plačila potekata preko spleta.

Kot taka, e-plačila predstavljajo pomembno alternativo danes najbolj razširjenemu, vendar glede na vedno večje število zlorab ne tudi najprimernejšemu načinu plačevanja preko spleta s plačilno kartico.

Pomembna lastnost e-plačil je ta, da je kupcu zagotovljena možnost takojšnjega nakupa, trgovcu pa jamstvo za plačilo, četudi so sredstva z računa plačnika (kupca) na račun prejemnika plačila

(trgovca) dejansko prenesena šele kasneje (v skladu z urniki delovanja plačilnih sistemov).

Kjer je mobilni telefon uporabljen kot iniciacijski kanal za plačilo, ko se podatki za izvršitev in potrditev plačila prenašajo preko mobilnih tehnologij, namenjenih komunikaciji in prenosu podatkov, govorimo o m-plačilih (opredelitev ne zajema npr. dostopa do elektronske banke preko mobilnega telefona). EPC obravnava m-plačila "na daljavo" (angl. mobile remote payments) in m-plačila "na blizu" (angl. mobile contactless payments; tudi mobile proximity payments). V primeru prvih poteka plačevanje in prejemanje plačil (npr. preko protokolov za izmenjavo kratkih tekstovnih sporočil – SMS) neodvisno od fizične oddaljenosti plačnika in prejemnika plačila. Plačila "na blizu" pa temeljijo na uporabi brezstične tehnologije kratkega dosega (angl. near field communication technology), kjer se plačilo izvede na fizičnem prodajnem mestu, s približanjem mobilnega telefona posebej za to namenjenemu čitalcu.

Majhnost ter s tem povezana priročnost, "mobilnost", cenovna dostopnost in razširjenost uporabe so ključne lastnosti mobilnega telefona, ki praktično vsakomur lahko omogoči dostop do plačilnih storitev kjerkoli in kadarkoli⁵⁰. S tega vidika ima mobilni telefon velik potencial postati najbolj razširjen kanal za iniciacijo plačil in v vlogi "mobilne denarnice" pripomoči tudi k zmanjšanju uporabe gotovine kot plačilnega sredstva.

Osnovni vseevropski plačilni produkti in rešitve SEPA, ki predstavljajo platformo za razvoj in uveljavitev storitev za e-plačila in m-plačila vseevropskega značaja, so že uveljavljeni. Prav

⁵⁰ Ob pogoju, da trgovec, mobilni operater in telefon ter ponudnik plačilnih storitev plačnika nudijo možnost m-plačila.

tako v nekaterih evropskih državah obstajajo rešitve za e-plačila in m-plačila, ki pa delujejo le z omejenim dosegom znotraj posameznih držav. Zato je razvoj na tem področju usmerjen k cilju omogočiti dostop do omenjenih inovativnih plačilnih storitev tudi čezmejno.

EPC se ni odločil oblikovati vseevropskih shem za e-plačila in m-plačila, temveč je ubral mehkejši pristop oblikovanja osnovnih smernic, spoštovanje katerih bo zagotovilo povezljivost med rešitvami ter s tem uveljavitev storitev e-plačil in m-plačil znotraj čim širšega geografskega območja.

Pri oblikovanju – še vedno nepotrjenega⁵¹ – *Okvira za e-plačila* (v nadaljevanju: *Okvir*), v skladu s katerim se e-plačilo izvrši kot kreditno plačilo SEPA, je bil cilj EPC zagotoviti dosegljivost vseh bančnih računov z dostopom do elektronskega bančništva znotraj SEPA za e-plačila, ter plačnikom in prejemnikom plačil, uporabnikom elektronskega bančništva, omogočiti dostop do povezljivih storitev za e-plačila znotraj SEPA.

Lastno rešitev za e-plačila, ki bo potrošnikom znotraj SEPA na voljo predvidoma od sredine leta 2012, je širši javnosti predstavila družba EBA Clearing. Kot prvo in doslej edino predstavljeno rešitev s potencialnim vseevropskim dosegom jo – navkljub še ne povsem dorečenemu poslovnemu modelu – **ocenjujemo** kot perspektivno in vredno širše preučitve.

Na področju m-plačil je cilj EPC ustvariti zaupanja vredno in varno okolje, ki bo z uporabo mobilnega telefona kot plačilnega kanala čim širšemu krogu uporabnikov omogočilo dostop do osnovnih plačilnih produktov in storitev SEPA, bodisi kreditnih plačil SEPA ali kartičnih plačil SEPA. S spoštovanjem usmeritev EPC (skupnih poslovnih pravil, praks in standardov), ko bodo te opredeljene, bodo izpolnjeni pogoji, ki bodo omogočili tehnično in

poslovno interoperabilnost med rešitvami za m-plačila, ter odpravljene ovire (tehnične in predvsem poslovne narave), ki danes zavirajo uveljavitev storitve m-plačil kot "vseevropske" inovativne plačilne storitve.

Banke in hranilnice, članice ZBS, so pozornost področjema e-plačil in m-plačil začele posvečati šele v začetku leta 2010. S ciljem uskladiti aktivnosti in zagotoviti koordinirano delovanje bančnega sektorja tudi na teh področjih, je bila v okviru projekta SEPA ustanovljena delovna skupina za e-plačila in m-plačila. Za zdaj je primarni namen delovne skupine spremljati aktivnosti in razvoj na področju e-plačil in m-plačil predvsem v okviru EPC. Pristop slovenskega bančnega sektorja **ocenjujemo** kot pozitiven, predvsem v smislu zavedanja, da je SEPA dinamičen proces, kjer zaključek migracije na osnovne plačilne instrumente še ne pomeni tudi zaključka razvoja SEPA, temveč le izpolnitev enega izmed potrebnih pogojev za razvoj in uveljavitev (novih) inovativnih produktov in storitev, ki nadgrajujejo osnovne plačilne instrumente.

Pri razvoju in za uspešno uveljavitev rešitev za e-plačila in m-plačila imajo ključno vlogo banke. Zaradi že vzpostavljene bančne infrastrukture, na kateri bodo (ob možnosti njene nadgradnje) lahko temeljile rešitve za e-plačila in m-plačila, ter obstoječe baze komitentov (potencialnih uporabnikov storitev e-plačil in m-plačil), ki jo lahko izkoristijo za navzkrižno prodajo osnovnim plačilnim produktom in storitvam komplementarnih storitev, lahko prav banke pripomorejo k množični uveljavitvi vseevropskih storitev za e- in m-plačevanje. S tega vidika še posebej podpiramo aktivnosti slovenskega bančnega sektorja pri opredelitvi vizije prihodnjega razvoja na področju e-plačil in m-plačil v Sloveniji. Njegova dosedanja prizadevanja **ocenjujemo** kot pragmatična, še posebej ob upoštevanju dejstva, da je migracija na kreditna plačila SEPA, ki lahko predstavljajo platformo za uveljavitev rešitev e-plačil in m-plačil (tudi s čezmejnimi dosegi), v Sloveniji praktično zaključena.

⁵¹ Zaradi preiskave dela EPC na področju e-plačil s strani Generalnega direktorata za varstvo konkurence pri Evropski komisiji, so bile aktivnosti EPC tik pred potrditvijo *Okvira* ustavljene.

Ob upoštevanju dejstva, da je ponudba "vseevropskih" storitev za e-plaćila in m-plaćila še vedno v povojih, ter dejstva, da, četudi inovativne plačilne storitve v Sloveniji obstajajo, se njihova uporaba ni nikoli množično uveljavila, se slovenski bančni sektor sooča s pomembno odločitvijo. Po eni strani lahko še naprej sledi razvoju na področju vseevropskih shem e-plaćil in m-plaćil oziroma povezljivosti med njimi ter se loti implementacije inovativnih plačilnih storitev, v skladu z usmeritvami EPC, ko bodo te jasne in dokončne. Po drugi strani pa se lahko ponudniki plačilnih storitev že danes usmerijo tudi v množično uveljavitev ene izmed obstoječih rešitev v nacionalno okolje, pri čemer bi naj prednost imele rešitve z (vsaj potencialnim) vseevropskim (čezmejnim) dosegom.

8.2 PRIPOROČILA NA PODROČJU ESEPA

Ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da še naprej aktivno spremljajo dogajanje in razvoj na področju e-plaćil in m-plaćil na območju SEPA. Poleg tega **priporočamo**, da svoje napore usmerijo v podrobnejšo analizo trenutnega stanja na slovenskem trgu, tako z vidika povpraševanja kot ponudbe sodobnih načinov plačevanja ter možnih ovir in tveganj (z vidika vseh vpetih deležnikov), povezanih z razvojem in uvajanjem e-plaćil in m-plaćil v Sloveniji. Na podlagi teh analiz in upoštevajoč dogajanje na evropski ravni, pa ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** opredelitev vizije prihodnjega razvoja na področju e-plaćil in m-plaćil v Sloveniji, vključno z opredelitvijo srednje- in dolgoročnih ciljev ter poslanstva delovne skupine za e-plaćila in m-plaćila pri ZBS. Nadalje

Ne glede na smer prihodnjega razvoja e-plaćil in m-plaćil v Sloveniji, je za uspešno uveljavitev inovativnih storitev nujno potrebno tesno sodelovanje vseh deležnikov na nacionalni ravni. S tega vidika podpiramo in kot pozitivno **ocenjujemo** odločitev ponudnikov plačilnih storitev, da v svoje aktivnosti na področju e-plaćil in m-plaćil vključijo ponudnike obstoječih inovativnih storitev v Sloveniji. Ob upoštevanju, da bo uspeh z vidika množične uveljavitve storitev za e-plaćila in m-plaćila odvisen tudi od naklonjenosti uporabnikov – tako kupcev kot trgovcev – inovativnih plačilnih storitev, pa tudi njihovo udeležbo pri razvoju e-plaćil in m-plaćil v Sloveniji **ocenjujemo** ne samo kot zaželeno, temveč kot nujno.

ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da razmislijo o tem, na kakšen način vzpostaviti sodelovanje z drugimi ključnimi deležniki na nacionalni ravni pri uresničevanju vizije na področjih e-plaćil in m-plaćil v Sloveniji.

V kontekstu nadaljnega spremljanja razvoja na področju e-plaćil in m-plaćil ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** tudi podrobno preučitev prve vseevropske rešitve za e-plaćila, ki jo namerava v letu 2012 ponuditi EBA Clearing. Pri tem se je potrebno osredotočiti predvsem na to, ali ima rešitev potencial tudi za slovenski trg, tako z vidika potrošnikov kot tudi spletnih trgovcev.

9. ELEKTRONSKO IZDAJANJE IN PREJEMANJE RAČUNOV

9.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU ELEKTRONSKEGA IZDAJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV

SEPA s harmonizacijo plačilnih instrumentov in uvedbo enotnih standardov pomeni priložnost za razvoj ne samo plačilnih storitev z dodano vrednostjo, temveč tudi inovativnih storitev vseevropskega značaja, povezanih s plačevanjem. Kot tako, elektronsko izdajanje in prejemanje računov (v nadaljevanju tudi: e-račun) vseevropskega značaja predstavlja nadgradnjo osnovnih, že uveljavljenih plačilnih produktov in storitev SEPA. Pobude in prizadevanja za razvoj in uveljavitev vseevropskega elektronskega izdajanja in prejemanja računov so posledica pritiskov za zniževanje stroškov in povečanje učinkovitosti poslovanja organizacij ter pritiskov rastoče digitalne in ekološko osveščene družbe, ki povprašuje po enostavnih za uporabo in okolju prijaznih rešitvah.

Elektronsko izdajanje in prejemanje računov omogoča popolno avtomatizacijo vseh postopkov in integrirano obdelavo podatkov znotraj vseh procesov, povezanih z izdajanjem in prejemanjem računov. Celostna avtomatizirana podpora in integrirana obdelava podatkov, še bolj kot odprava materialnih stroškov in stroškov, povezanih izključno z delovno intenzivnimi postopki izdajanja in prejemanja računov (npr. tiskanje, kuvertiranje, pošiljanje, arhiviranje, likvidiranje računov, itd), je tisto, kar organizacijam omogoča dosego vseh potencialnih koristi prehoda s tradicionalne (papirne) na nematerializirano obliko izdajanja in prejemanja računov. Ker se izdajanje in prejemanje računov kot temeljna poslovna procesa navezujeta na vse ostale procese, ki podpirajo blagovni, informacijski in denarni tok, je pričakovati, da bo s ciljem boljšega obvladovanja likvidnosti in načrtovanja denarnega toka ravno dematerializacija izdajanja in prejemanja računov spodbudila odpravo papirja tudi v ostalih fazah poslovanja (npr. naročanje, dobava, hramba, itd). Zato je elektronsko izdajanje in prejemanje računov vseevropskega značaja, ki bo temeljilo na

osnovnih plačilnih instrumentih SEPA, pogosto izpostavljeno kot materialno največji pričakovani učinek SEPA.

Vendar večina tega potenciala ostaja neizkoriščenega, posebej v segmentu malih in srednje velikih podjetij. Zanje, poleg že omenjenih prednosti, prehod na elektronsko izdajanje in prejemanje računov pomeni priložnost za izboljšanje konkurenčnega položaja ter dostop do širšega trga potencialnih kupcev in dobaviteljev, ki dajejo prednost elektronskemu načinu poslovanja ali to celo zahtevajo. Vendar se za razliko od večjih organizacij elektronsko izdajanje in prejemanje računov v malih in srednje velikih podjetjih, za katera je značilno majhno število zaposlenih, usmerjenost v lokalna tržišča in nizka razpoložljivost virov za vlaganje v informacijske in komunikacijske tehnologije, do danes ni množično uveljavilo, predvsem zaradi nekompatibilnosti različnih (bilateralnih) rešitev in s tem povezanih stroškov. Da bo tudi segment malih in srednje velikih podjetij lahko sledil trendu na področju dematerializacije računov in digitalizacije poslovanja, morajo biti rešitve za elektronsko izdajanje in prejemanje računov predvsem enostavne za uporabo, cenovno sprejemljive in ne smejo zahtevati prevelikih prilagoditev obstoječih sistemov.

Ravno v luči potreb malih in srednje velikih podjetij je ključna prednost slovenske nacionalne rešitve za elektronsko izdajanje in prejemanje računov (v nadaljevanju: nacionalna rešitev za e-račun), ki je začela s 1. junijem 2011, ta, da temelji na obstoječih, varnih in zanesljivih kanalih elektronskega bančništva. Uporaba teh, le nadgrajenih s funkcionalnostjo elektronskega izdajanja in prejemanja računov, podjetjem omogoča hiter prehod na nematerializirano obliko izdajanja in prejemanja računov. S tega zornega

kota je uporaba obstoječih e-bančnih kanalov pomembna lastnost nacionalne rešitve za e-račun, predvsem z vidika množične uveljavitve storitev.

Poleg že omenjenih prednosti, uporaba obstoječih kanalov omogoča prejem e-računa neposredno v elektronsko banko plačnika, kjer se samodejno (brez ročnega vnašanja podatkov) oblikuje plačilni nalog. To zagotavlja privlačen in enostaven način plačevanja predvsem potrošnikom, pa tudi pravnim subjektom. Slednjim omogoča nadaljnjo integrirano in avtomatizirano obdelavo podatkov v lastnih zalednih aplikacijah v okviru procesov, povezanih s plačevanjem. Avtomatizacija postopkov pri plačevanju, in s tem povezana enostavnost, nenazadnje vodita tudi v izboljšave v kulturi plačevanja izdanih računov, kar organizacijam različnih vrst in velikosti zagotavlja boljše obvladovanje in načrtovanje denarnih tokov.

Odločitev slovenskih ponudnikov plačilnih storitev za razvoj nacionalne rešitve za e-račun, ki temelji na obstoječi in že uveljavljeni infrastrukturi elektronskega bančništva, zato **ocenjujemo** kot zelo dobro, saj bo ravno ta lastnost, v luči vseh prednosti, ki jih zagotavlja dematerializacija računov, spodbudila podjetja, zlasti mala in srednje velika, k pospešeni in množični uvedbi elektronskega izdajanja in prejemanja računov.

V okviru nacionalne rešitve za e-račun Bankart, v vlogi t. i. centralnega posrednika – procesorja, usmerja dokumente od prejemnikovega k plačnikovemu ponudniku plačilnih storitev. Z vzpostavitev centralnega posrednika – procesorja je tako zagotovljena dosegljivost vseh izdajateljev in prejemnikov e-računov pri tistih ponudnikih plačilnih storitev, ki so k nacionalni rešitvi za e-račun pristopili in storitev komitentom ponujajo⁵².

S ciljem omejiti razvoj bilateralnih, nestandardnih in s tega vidika neučinkovitih rešitev, slovenski

ponudniki plačilnih storitev v okviru nacionalne rešitve za e-račun uveljavljajo uporabo slovenskega standarda e-računa, t. i. e-slog, uporaba katerega je v elektronski komunikaciji med slovenskimi podjetji – večinoma večjimi – že razširjena. To odločitev slovenskih ponudnikov plačilnih storitev **ocenjujemo** kot posebej racionalno, saj bo z uporabo v slovenskem prostoru že uveljavljenega standarda e-računa omogočen enostaven ter predvsem hiter in množičen prehod na nematerializirano obliko izdajanja in prejemanja računov.

Dematerializacija računov zahteva tudi njihovo varno in dolgoročno hrambo v skladu z zakonodajo. V okviru nacionalne rešitve za e-račun bo v prihodnje predvidoma omogočena tudi ta funkcionalnost. Na ta način bi pravnim subjektom (zlasti malim in srednje velikim podjetjem), ki nimajo lastnega sistema za varno elektronsko hrambo dokumentov, odpadla skrb glede zagotavljanja arhiviranja e-računov v skladu z zakonodajo, saj jim ne bi bilo potrebno iskati alternativnih poti do arhivarjev. Tako bi možnost elektronskega arhiviranja – kot del nacionalne rešitve za e-račun – elektronsko izdajanje in prejemanje računov še bolj približala potrebam uporabnikom, pa tudi bistveno pripomogla pri spodbujanju podjetij k dematerializaciji izdajanja in prejemanja računov.

Glede na pomen inovacij ter potencialne gospodarske in družbene koristi, ki jih bo mogoče v celoti izkoristiti šele z množično uveljavitvijo elektronskega izdajanja in prejemanja računov, je ključna tudi vzpostavitev posvetovalnega telesa, ki se bo ukvarjalo z vprašanji, vezanimi na elektronsko izdajanje in prejemanje računov. Takšno posvetovalno telo, v katerem bi bili uravnoteženo zastopani ponudniki elektronskega izdajanja in prejemanja računov ter uporabniki, vključno z javnimi oblastmi in predstavniki potrošnikov ter malih, srednjih in velikih podjetij, bi omogočilo tako spremljanje napredka in reševanje morebitnih težav pri prehajanju uporabnikov na nematerializirano obliko izdajanja in prejemanja računov kot tudi

⁵² Do konca leta 2011 je k nacionalni rešitvi za e-račun pristopilo 16 bank in hranilnic.

nadaljnji razvoj nacionalne rešitve za e-račun v skladu s potrebami in željami uporabnikov. S tega vidika **ocenjujemo** ustanovitev ustreznega posvetovalnega telesa za e-račun kot nujno.

Pomembna lastnost elektronskega izdajanja in prejemanja računov – kot tipičnega primera mrežne industrije – je, da so dejanske koristi pri posameznem uporabniku opazne šele takrat, ko je storitev poenotena in množično uveljavljena. Zato je, po zgledu vzpostavitve enotnega trga plačil, razvoj na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov, kot del iniciative za vzpostavitev enotnega digitalnega trga, usmerjen k cilju, da bodo odpravljene (predvsem regulatorne in tehnične) ovire, ki zavirajo množično čezmejno elektronsko izdajanje in prejemanje računov. "Razdrobljenost", ki zaznamuje to področje, subjekte, ki poslujejo izven domačih meja, odvrča od elektronskega izdajanja in prejemanja računov prek meja, saj zanje pomeni dodatne obremenitve, ki so posledica različnih zahtev, tako na področju pravne ureditve kot uporabe tehnologije in standardov v državah, s katerimi poslujejo. Cilj je, da bo "poenotena" storitev dostopna čim širšemu krogu uporabnikov znotraj čim večjega geografskega območja.

9.2 PRIPOROČILA NA PODROČJU ELEKTRONSKEGA IZDAJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV

Za področje elektronskega izdajanja in prejemanja računov je torej izrazito značilen mrežni učinek. Zato se uporabniki pri odločanju o prehodu na nematerializirano obliko izdajanja in prejemanja računov pogosto ozirajo na ravnanje drugih uporabnikov. Vloga ponudnikov plačilnih storitev – kot ponudnikov "poenotene" rešitve za elektronsko izdajanje in prejemanja računov – je tako ključna pri popularizaciji te storitve, s ciljem uresničiti vizijo njene množične uveljavitve. Ne glede na to, da so temelji nacionalne rešitve za e-račun z vidika dostopnosti, enostavne uporabe in potrebnih majhnih prilagoditev pri uporabnikih dobro postavljeni, ponudnikom plačilnih storitev

Eden izmed pogojev za to je enoten (evropski), jasen in predvsem poenostavljen pravni okvir. Poenotena in jasna pravila bodo zagotovila pravno gotovost, da so prejeti oziroma poslani e-računi skladni z zakonodajo ter priznani pred sodišči, davčnimi in drugimi organi.

Odločitev slovenskih ponudnikov plačilnih storitev o vzpostavitvi nacionalne rešitve za e-račun, ki omogoča elektronsko izdajanje in prejemanje računov le znotraj države, ne pa tudi prek meja, je na prvi pogled v nasprotju z iniciativo razvoja in uveljavitve vseevropskega elektronskega izdajanja in prejemanja računov. Ne glede na to pa odločitev **ocenjujemo** kot pragmatično, vsaj dokler na evropski ravni še potekajo usklajevanja glede uporabe standardov in tehnologije ter harmonizacija pravnega okvira. Obstoj nacionalne rešitve za elektronsko izdajanje in prejemanje računov bo preprečil razvoj številnih (domačih) bilateralnih in med seboj nekompatibilnih rešitev za elektronsko izdajanje in prejemanje računov ter zagotovil njeno množično uveljavitev. Ko bo ta cilj dosežen, bo kasnejši prehod na vseevropsko rešitev (ko bo ta na voljo), podprto z usklajenim pravnim okvirom in na ravni evropske skupnosti dogovorjenim standardom za e-račun, pomenil le še nadgradnjo osnovne in doma že uveljavljene storitve.

priporočamo, da storitev aktivno tržijo in spodbujajo predvsem že obstoječe uporabnike elektronskega bančništva (kot uporabnike z največ potenciala) k elektronskemu izdajanju in prejemanju računov v okviru nacionalne rešitve za e-račun.

Ker je za uspešno in predvsem množično uveljavitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov, ki temelji na obstoječi e-bančni infrastrukturi, potrebna predvsem ustrezna masa uporabnikov elektronskega bančništva, ponudnikom plačilnih storitev tudi **priporočamo**, da pozornost posvetijo tudi tistim komitentom, ki elektronskega

bančništva še ne uporabljajo, ter jih h temu aktivno spodbujajo.

Za uresničitev vizije množičnega elektronskega izdajanja in prejemanja računov znotraj države, kot skupnega cilja, se morajo tudi uporabniki, predvsem največji izdajatelji in prejemniki računov, zavedati svoje vloge. Ker bodo koristi iz naslova dematerializacije izdajanja in prejemanja računov občutno višje, ko bo dosežena ustrezna kritična masa uporabnikov storitve, podjetjem in drugim organizacijam ter javnim oblastem **priporočamo**, da pospešeno prehajajo na novo obliko poslovanja.

Ponudnikom plačilnih storitev (kot ponudnikom nacionalne rešitve za e-račun) **priporočamo**, da preučijo, na kakšen način pristopiti k vzpostavitvi posvetovalnega telesa, ki se bo ukvarjalo z vsebinami, povezanimi z elektronskim izdajanjem in prejemanjem računov na nacionalni ravni, in v katerem bosta ustrezno zastopani ponudbena in uporabniška stran.

Ponudnikom plačilnih storitev tudi **priporočamo**, da aktivno sledijo razvoju in trendom na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov, tako na področju poenotenja pravnega okvira Evropske unije kot tudi priprave in kasnejšega uveljavljanja "vseevropskega" standarda e-računa.

10. SEPA IN JAVNE OBLASTI

10.1 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI JAVNIH OBLASTI NA PODROČJU SEPA

V zadnji fazi projekta SEPA – migraciji – postaja vloga javnih oblasti pri uresničevanju ciljev SEPA še pomembnejša. Ker migracija kreditnih plačil in direktnih obremenitev v evrih znotraj celotnega evrskega območja še zdaleč ni dosegla pričakovanj snovalcev SEPA, so pritiski na javne oblasti – da kot množičen uporabnik plačilnih storitev s pospešenim prehodom na vseevropske rešitve SEPA dajo zgled in spodbudo vsem ostalim uporabnikom – še močnejši. Tudi z evolucijo značaja SEPA iz samoregulatornega v projekt, podprt z zakonodajnimi ukrepi, javne oblasti ne izgubljajo svoje prvotne vloge "spodbujevalca" procesov migracije, temveč z vidika projekta le pridobivajo dodatno – regulatorno – vlogo.

Slovenija je v poročilu Evropske komisije o pripravljenosti in migraciji plačil javnih oblasti na SEPA⁵³ navedena kot država s četrto najvišjo stopnjo migracije v segmentu kreditnih plačil javnega sektorja. Ta je izračunana za kreditna plačila Uprave Republike Slovenije za javna plačila (v nadaljevanju: UJP), kot ključne institucije javnega sektorja na področju plačil v Sloveniji, ter plačila Banke Slovenije, ki jih ta izvaja za svoj račun in kot ponudnik plačilnih storitev drugih svojih strank (razen UJP), in je junija 2011 znašala 65,00 %⁵⁴. V primerjavi z marcem 2009⁵⁵ se je delež uporabe kreditnih plačil SEPA javnih oblasti v Sloveniji tako povečal za 5 odstotnih točk⁵⁶. Ob tem so v drugi

polovici leta 2011 javne oblasti izvedle migracijo skoraj celotnega še preostalega dela kreditnih plačil javnega sektorja, zaradi česar **ocenjujemo** pripravljenost javnih oblasti – tako UJP kot Banke Slovenije – kot ustrezno izpolnjevanje temeljnih izhodišč in ciljev SEPA.

Po večinoma zaključeni migraciji "navadnih" kreditnih plačil v letu 2009, so se v začetku leta 2010 začele aktivnosti, vezane na migracijo množičnih kreditnih plačil javnih oblasti (plač javnih uslužbencev, socialnih in drugih transferjev, ipd...), ki so izvedena z uporabo instrumenta direktne odobritve. Migracija vsaj večine teh plačil je bila uspešno izvedena do konca leta 2011. Izjema pri tem so pokojnine⁵⁷, katerih migracija se bo predvidoma izvedla konec leta 2012. Načrtovanje migracije tega segmenta kreditnih plačil javnih oblasti še poteka v okviru posebej za ta namen ustanovljene medinstitucionalne delovne skupine pri ZBS. Še posebej podpiramo odločitev bančnega sektorja, da pri obravnavi ključnih odprtih vprašanj, povezanih z migracijo tega dela množičnih plačil, vzpostavi ustrezen dialog in medinstitucionalen pristop k reševanju vprašanj z vsemi deležniki (Banko Slovenije, Ministrstvom za finance, UJP ter Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje). **Ocenjujemo**, da je na ta način, ob koordiniranem delovanju deležnikov in predvsem upoštevanju tudi vidika uporabnikov – v tem primeru prejemnikov pokojnin – lahko v največji možni meri zagotovljena realizacija ciljev SEPA na nacionalni ravni, s ciljem v primerih vseh plačil v pogojih SEPA vsaj ohraniti dosedanje raven storitev.

⁵³ Angl. *Commission's 5th Survey on Public Administrations' Preparedness and Migration to SEPA*, 11. november 2011.

⁵⁴ Stopnja migracije je izračunana kot tehtano povprečje števila kreditnih plačil javnih oblasti, izvedenih kot kreditno plačilo SEPA, znotraj vseh kreditnih plačil javnih oblasti. Pripravljenost javnih oblasti na SEPA je ovrednotena tudi glede na razširjenost uporabe IBAN, BIC in formatov sporočil, ki temeljijo na standardu ISO 20022.

⁵⁵ Primerjava se nanaša na stopnjo migracije javnih oblasti marca 2009 (*Commission's 2nd Survey on Public Administrations' Preparedness and Migration to SEPA*, 22. julij 2009), ki je bila izpostavljena v dokumentu Projekt SEPA v Sloveniji – prvo poročilo o napredku.

⁵⁶ Napredek v primerjavi z marcem 2009 na prvi pogled ni velik, vendar je pri tem potrebno upoštevati tudi vmesna znižanja stopenj migracije, kot posledico povečanja števila t. i. "ne-SEPA" transakcij, katerih migracija se (v

proučevanem obdobju) še ni začela, ter "stopničasto" migracijo kreditnih plačil javnih oblasti, saj se je migracija tako direktnih odobritev kot posebnih položnic zgodila šele tik pred (oziroma z) ukinitvijo zadevnih nacionalnih shem.

⁵⁷ Poleg pokojnin, tudi del drugih direktnih odobritev, ki se (še) izvajajo bilateralno med plačniki in posameznimi ponudniki plačilnih storitev (izven formalnih medbančnih ureditev), še ni migriral.

Na področju migracije kreditnih plačil javnega sektorja (proračunskih uporabnikov, ki izdajajo posebne položnice) na kreditna plačila SEPA je pomemben mejnik predstavljala tudi uvedba obrazca UPN. Tako kot ostalim subjektom, je tudi proračunskim uporabnikom obrazec UPN na voljo od novembra 2010, kot edini obrazec pa ga proračunski uporabniki uporabljajo od konca leta 2011. Vloga javnega sektorja kot množičnega uporabnika plačilnih storitev in predvsem kot množičnega izdajatelja posebnih položnic, je bila z vidika pospeševanja migracije kreditnih plačil z nacionalne sheme posebne položnice na shemo kreditnih plačil SEPA nepogrešljiva. V tem kontekstu pa vseeno **ugotavljamo**, da javne oblasti niso pomembno prispevale k pospešeni uporabi obrazca UPN, saj se je migracija na nacionalni ravni (tudi pri proračunskih uporabnikih) praktično v celoti odvila v zadnjem trimesečju leta 2011.

Direktne obremenitve SEPA znotraj države bo UJP proračunskim uporabnikom ponudila predvidoma šele v drugi polovici leta 2012. Pri tem bodo roki za njihovo uvedbo odvisni tudi od vzpostavitve tehnološke podpore za izvrševanje direktnih obremenitev SEPA znotraj države pri njenem ponudniku plačilnih storitev.

V nadaljevanju posebej izpostavljamo aktivnosti UJP na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov (v nadaljevanju tudi: e-račun), ki kot storitev, tesno povezana s plačevanjem, pomeni nadgradnjo osnovnih plačilnih produktov in storitev SEPA. Proračunskim uporabnikom (za zdaj sicer samo med njimi samimi) je možnost elektronskega izdajanja in prejemanja računov v okviru obstoječe spletne aplikacije UJP za opravljanje plačilnih storitev na voljo od maja 2010. UJP pri tem nastopa kot enotna vstopna oziroma izstopna točka, preko katere proračunski uporabniki izdajajo in prejema e-račune.

Poleg neposrednih učinkov, povezanih z odpravo papirja in digitalizacijo poslovanja javnega sektorja, uvedba elektronskega izdajanja in prejemanja računov v povezavi s storitvami javnega značaja predstavlja platformo tudi za nadaljnji razvoj in izboljšanje kakovosti e-storitev javne uprave. Predvidoma tekom leta 2012 bo storitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov v primerih, ko v odnosu do proračunskih uporabnikov nastopajo kot dolžniki ali upniki, dostopna tudi posameznikom in podjetjem. Predpogoj za to pa je pristop UJP k nacionalni rešitvi za e-račune. Z vključitvijo v sistem izmenjave preko centralnega posrednika – procesorja, ki bo omogočil izmenjavo e-računov med UJP ter bankami in hranilnicami, bo za proračunske uporabnike zagotovljena dosegljivost tudi tistih izdajateljev in prejemnikov e-računov, ki niso proračunski uporabniki, temveč bodisi uporabniki njihovih storitev ali dobavitelji blaga in storitev javnemu sektorju. Glede na pričakovane učinke in ob upoštevanju vseh potencialov elektronskega izdajanja in prejemanja računov (omenjenih v poglavju o elektronskem izdajanju in prejemanju računov), zato podpiramo odločitve UJP o pristopu k nacionalni rešitvi za e-račune in kot pozitivne **ocenjujemo** aktivnosti UJP v smeri odprave tradicionalnega papirnega izdajanja in prejemanja računov pri proračunskih uporabnikih. Aktiven angažma javnih oblasti na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov je ključnega pomena tudi z vidika množične uveljavitve elektronskega izdajanja in prejemanja računov znotraj države. Tudi zato prizadevanja UJP v smeri dematerializacije poslovanja proračunskih uporabnikov **ocenjujemo** kot pozitivna. Masovni prehod javnega sektorja na nematerializirano obliko izdajanja in prejemanja računov skupaj s pojavom mrežnih učinkov bo lahko zagotovil, da bodo potencialne koristi, ki jih prinaša dematerializacija računov, na nacionalnem nivoju dosežene bistveno prej.

10.2 PRIPOROČILA GLEDE AKTIVNOSTI JAVNIH OBLASTI NA PODROČJU SEPA

S ciljem zagotoviti nemoten potek in zaključek migracije kreditnih plačil javnih oblasti, UJP **priporočamo**, da še naprej aktivno sodeluje z vsemi deležniki pri načrtovanju in realizaciji migracije pokojnin na kreditna plačila SEPA.

Prav tako nujna so prizadevanja javnih oblasti za pravočasen zaključek migracije v segmentu direktnih obremenitev znotraj države, predvsem upoštevajoč število proračunskih uporabnikov, ki nudijo različne storitve velikemu številu uporabnikov (plačnikov). Zato UJP **priporočamo**, da s svojim zgledom postane gonilna sila v procesu migracije tega segmenta plačilnih storitev na nacionalni ravni. V izogib t. i. "čakaj in glej" pristopu, ko bi se proračunski uporabniki do zadnjega obotavljali narediti korak v smeri aktivne migracije (kot pri zaključevanju migracije na kreditna plačila SEPA), UJP **priporočamo**, da proračunske uporabnike aktivno spodbuja k migraciji na direktne obremenitve SEPA. Ob tem pa se zavedamo, da svoj del odgovornosti – z vidika pravočasne zagotovitve operativnih zmogljivosti za izvrševanje direktnih obremenitev SEPA znotraj države – nosi tudi Banka Slovenije kot ponudnik plačilnih storitev države in občin.

Podobno kot v segmentu kreditnih plačil in direktnih obremenitev, je vloga javnih oblasti kot zgodnjih uporabnikov pomembna tudi z vidika množične uveljavitve elektronskega izdajanja in prejemanja računov znotraj države. To bi omogočilo doseganje učinkov, povezanih z odpravo papirnega poslovanja, in nenazadnje tudi spodbudilo uporabo plačilnih shem SEPA. Zato UJP **priporočamo**, da proračunske uporabnike še naprej spodbuja tudi k masovni uporabi storitve elektronskega izdajanja in prejemanja računov znotraj države. Poleg tega **priporočamo** (v sodelovanju z bankami in hranilnicami) tudi aktivno spodbujanje uporabe elektronskega izdajanja in prejemanja računov pri posameznikih in podjetjih, uporabnikih javnih storitev in dobaviteljih storitev javnemu sektorju, takoj ko bo UJP vključena v sistem izmenjave e-računov preko centralnega posrednika – procesorja. Pri tem je v prvi vrsti ključno zavedanje širše javnosti, da je storitev na voljo, kar zahteva aktivno komunikacijo s strani javnih oblasti. V skrajnem primeru, po vzoru praks iz tujine, pa lahko država od svojih dobaviteljev tudi zahteva elektronsko izdajanje računov.